

Studieuitval in het hoger onderwijs

Achtergrond en oorzaken

Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW
Froukje Wartenbergh
Anja van den Broek
ResearchNed bv Nijmegen, september '08

Inhoud

Overzicht tabellen en grafieken	4
1 Inleiding	6
2 Profiel van de studiestaker	7
2.1 Achtergrondkenmerken van studiestakers	7
2.2 Profiel van studiestakers	17
3 Redenen van studiestaken	18
3.1 Overzicht van redenen naar achtergrondkenmerken	18
3.2 Belangrijkste reden om te stoppen	21
3.3 Doorslaggevend: persoonlijke omstandigheden	22
3.4 Doorslaggevend: geen motivatie	22
3.5 Doorslaggevend: verkeerde studiekeuze	23
3.6 Doorslaggevend: onvrede met de wijze van onderwijs	25
3.7 Doorslaggevend: studie te zwaar	26
3.8 Doorslaggevend: baan gevonden	27
3.9 Doorslaggevend: onvoldoende studiebegeleiding	27
3.10 Doorslaggevend: handicap of beperking	28
3.11 Meest doorslaggevende redenen voor studieuitval	29
4 Voorkomen van studieuitval	31
5 Huidige en toekomstige situatie	33
5.1 Betaalde arbeid	33
5.2 Terug naar het onderwijs	35
6 Samenvatting	38
6.1 Achtergrondkenmerken van studiestakers	38
6.2 Profiel van studiestakers	38
6.3 Redenen en voorkomen van studieuitval	39
6.4 Huidige activiteiten van studiestakers	39
6.5 Toekomstbeeld van de studiestakers	39

Overzicht tabellen en grafieken

Tabel 1:	Uitval naar opleidingscluster: absolute aantallen en percentage t.o.v. studerenden	10
Tabel 2:	Het profiel van de studiestakers	17
Tabel 3:	Uitvalredenen naar sector (hbo)	19
Tabel 4:	Uitvalredenen naar geslacht	20
Tabel 5:	Uitvalredenen naar tijd in studie (eerstejaars versus ouderejaars)	20
Tabel 6:	Gebruikte informatiebronnen (uitvallers met verkeerde studiekeuze en studenten)	24
Tabel 7:	Verklaring verkeerde studiekeuze, naar gebruikte informatiebron	25
Tabel 8:	Belangrijkste verdiepende redenen herberekend naar totale groep studiestakers	30
Figuur 1:	Samenstelling uitvalpopulatie naar geslacht (absolute aantallen)	7
Figuur 2:	Percentage uitval naar geslacht gerelateerd aan studentenpopulatie	8
Figuur 3:	Uitvalgroep en groep studerenden naar sector (hbo=100%; wo=100%)	9
Figuur 4:	Samenstelling uitvalpopulatie naar opleidingsvorm (% deeltijdstudenten)	11
Figuur 5:	Leeftijd waarop studenten uitvallen	11
Figuur 6:	Verblijfsduur van studiestakers in het hoger onderwijs (%)	12
Figuur 7:	Woonsituatie uitvallers naar opleidingsvorm (%)	13
Figuur 8:	Etniciteit naar soort hoger onderwijs (%)	13
Figuur 9:	Percentage allochtonen in uitvalpopulatie en populatie studerenden	14
Figuur 10:	Afkomst naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	14
Figuur 11:	Eerste generatie hoger onderwijs naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	15
Figuur 12:	Gezinsinkomen ouders naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	15
Figuur 13:	Sociaal-economische status naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	16
Figuur 14:	Handicap/beperking naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	16
Figuur 15:	Respondenten met kinderen naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)	17
Figuur 16:	Uitvalredenen (%)	18
Figuur 17:	Doorslaggevende uitvalreden (%)	21
Figuur 18:	Persoonlijke omstandigheden die geleid hebben tot uitval (%)	22
Figuur 19:	Redenen voor motivatiegebrek (%)	22
Figuur 20:	Verklaring verkeerde studiekeuze (%)	23
Figuur 21:	Geraadpleegde informatiebronnen (%)	24
Figuur 22:	Verklaring voor onvrede met de wijze van onderwijs (%)	26
Figuur 23:	Redenen waarom studie te zwaar was (%)	26
Figuur 24:	Redenen waarom baan doorslaggevend was om met studie te stoppen (%)	27
Figuur 25:	Redenen waarom studiebegeleiding onvoldoende was (%)	28
Figuur 26:	Aard van de handicap/functiebeperking (%)	28
Figuur 27:	Redenen waarom beperking/handicap tot uitval leidde (%)	29
Figuur 28:	Personen of instanties die moeite deden student op de opleiding te houden (%)	31
Figuur 29:	Inspanningen om uitval te voorkomen (%)	31
Figuur 30:	Huidige bezigheid (%)	33
Figuur 31:	Aansluiting baan bij gestaakte studie (%)	33
Figuur 32:	Aard van het dienstverband (%)	34

Figuur 33: Vereist opleidingsniveau voor baan (%)	34
Figuur 34: Mogelijkheden om in het werk bij te scholen (%)	35
Figuur 35: Indien opleiding buiten ho: type opleiding (%)	35
Figuur 36: Wijze waarop huidige opleiding is gevonden (%)	36
Figuur 37: Plannen om later weer in het hoger onderwijs te studeren (%)	36
Figuur 38: Plannen om later in het hoger onderwijs te studeren naar belangrijkste reden van studiestaken (%)	37

1 Inleiding

In dit rapport besteden we aandacht aan uitval in het hoger onderwijs. De groep uitvallers is vastgesteld door te kijken naar de groep studenten die op 1 oktober 2004 voor het laatst stonden ingeschreven en van wie het hoogst bepaalde ho-diploma maximaal een wo-propedeuse is. Wo-bachelors worden dus niet als uitvallers beschouwd. Het betreft alle tussen 1 oktober 2004 en 1 oktober 2005 uitgestroomde studenten die de afgelopen twee jaar (1 oktober 2005 en 1 oktober 2006) geen inschrijving meer hebben gehad. Van de laatste inschrijving zijn de gegevens van de hoofdschrijving in het hoger onderwijs overgenomen.

In totaal stonden er volgens bovenstaande definitie in 2004 in het hoger onderwijs 27.955 uitvallers geregistreerd, hiervan hebben er in 4.210 de uitvalvragenlijst ingevuld (15%): 3.553 studiestakers uit het hbo en 657 uitvallers uit het wo. Omdat we zo algemeen mogelijk uitspraken willen doen is er een gewicht berekend op enkele achtergrondkenmerken waardoor de gegevens van de respondenten die de vragenlijst ingevuld hebben te vergelijken zijn met de totale populatie aan uitvallers.

In dit rapport beantwoorden we de volgende vragen.

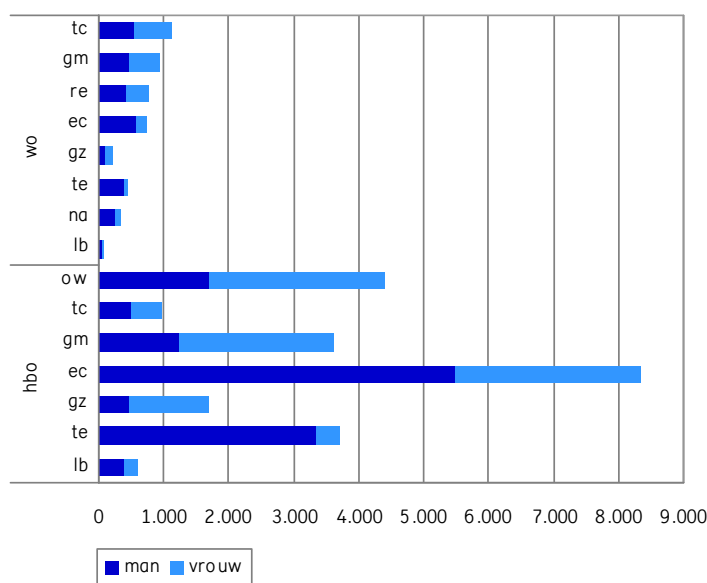
- (1) Hoe ziet de groep studiestakers er qua samenstelling uit?
- (2) In hoeverre verschilt het profiel van deze studiestakers van de groep studerenden?
- (3) Wat zijn de belangrijkste redenen van studieuitval en wat is er gedaan om de uitval te voorkomen?
- (4) Wat zijn de huidige activiteiten van de studiestakers?
- (5) Wat is het toekomstbeeld van de studiestakers?

2 Profiel van de studiestaker

Wie zijn precies de uitvallers in het hoger onderwijs? We beginnen met de beschrijving van enkele achtergrondkenmerken en vergelijken verderop in dit hoofdstuk het profiel van de studiestakers met het profiel van de nog studerenden.

2.1 Achtergrondkenmerken van studiestakers

Uitval in het hbo is veel hoger dan in het wo. Ongeveer 64 procent van de studerenden volgt een opleiding in het hbo; van de studiestakers is 84 procent afkomstig uit het hbo. Figuur 1 toont de samenstelling van de uitvalpopulatie naar sector en geslacht in absolute aantallen. Figuur 2 laat de aantallen zien ten opzichte van de populatie studerenden. Uitval manifesteert zich in absolute aantallen vooral in bepaalde sectoren. Opvallende uitschieter in het hbo is de sector Economie; binnen deze groep is vooral de uitval onder mannelijke studenten hoog.

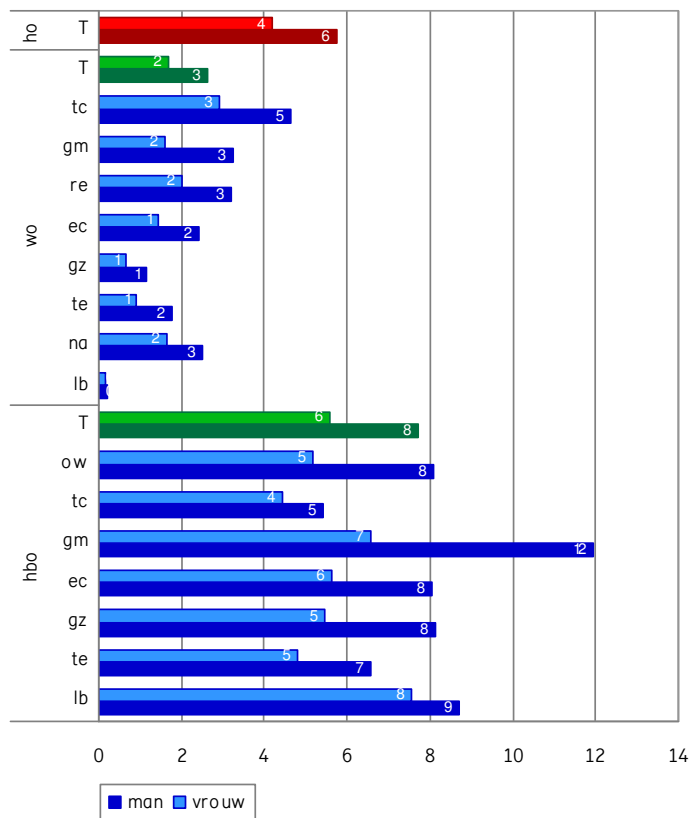
Figuur 1: Samenstelling uitvalpopulatie naar geslacht (absolute aantallen)

Figuur 2 toont het percentage uitval uitgesplitst naar geslacht. Het percentage is berekend door het aantal studiestakers te delen door het totaal aantal studerenden.

De uitval in het hbo is hoger dan in het wo en komt vaker voor onder mannelijke dan onder vrouwelijke studenten (resp. 6% en 4% t.o.v. de populatie studerenden). De totale uitval gedefinieerd door Cfi is ongeveer vijf procent ten opzichte van de studentenpopulatie. Deze (relatieve) uitval is in het hbo groter dan in het wo (7% versus 2%).

In de sector Gedrag & Maatschappij in het hbo is verhoudingsgewijs het percentage uitvallers het hoogst (12% mannen en 7% vrouwen). De wo-sectoren Economie, Techniek en Gezondheidszorg kennen een relatief lage uitval (1 à 2%).

Het verschil tussen mannen en vrouwen is het grootst in de hbo-sectoren Gedrag & Maatschappij, Onderwijs en Gezondheidszorg (relatief veel mannen die uitvallen).

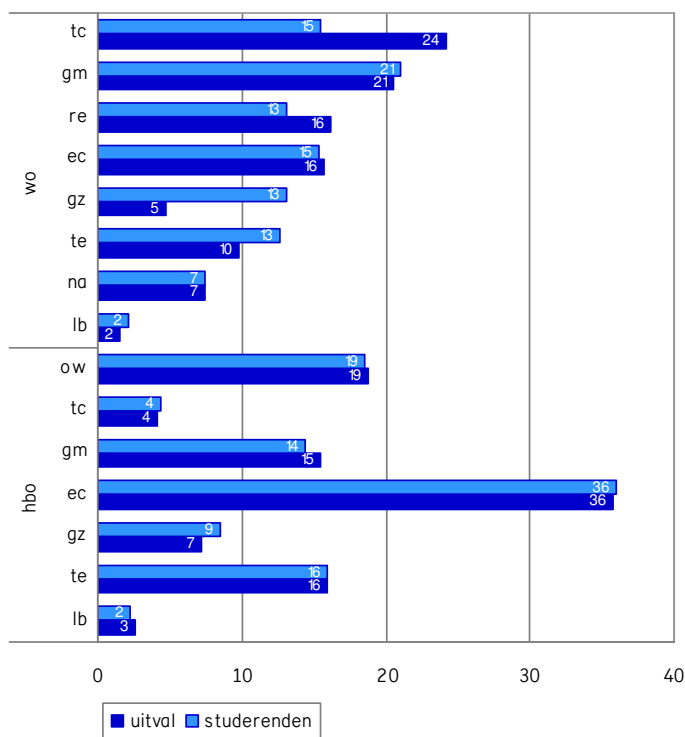

Figuur 2: Percentage uitval naar geslacht gerelateerd aan studentenpopulatie

Figuur 3 geeft een verdeling van de totale populatie uitval (voor hbo en wo apart) en de totale populatie studerenden (voor hbo en wo apart) naar sector. Op deze wijze kunnen we nagaan of de verdeling bij studiestakers verschilt van de verdeling bij studerenden. De vraag hierbij is: Wijkt de verdeling van studerenden over de sectoren in hbo en wo af van de verdeling van uitvallers over de sectoren?

In het hbo is er volgens deze methode geen sector waarin de uitval proportioneel (uitzonderlijk) hoog of laag is.

In het wo wel. Daar is de uitval relatief laag in de sector Gezondheidszorg en (in mindere mate) Techniek en relatief hoog in de sector Taal & Cultuur en (in mindere mate) in de sector Recht.

Figuur 3: Uitvalgroep en groep studerende naar sector (hbo=100%; wo=100%)

Van alle studiestakers is ook de opleiding bekend. Deze opleidingscodes zijn ingedeeld naar clusters om de relatie tussen bachelor/master en ongedeelde te kunnen leggen. Hierbij zijn eveneens verwante opleidingen samengevoegd.

Er is berekend hoeveel uitvallers er zijn naar opleidingscluster, zowel in absolute aantallen als relatief ten opzichte van de studentaantallen. De uitval varieert van minder dan één procent tot ongeveer twaalf procent per opleiding. Tabel 1 toont de aantallen uitvallers naar opleidingscluster (absoluut en relatief) voor opleidingen met een uitval van meer dan 350 studenten. De uitval is absoluut en relatief groot bij: Hbo International business and management en Hbo Small business en alleen in relatief opzicht groot bij Hbo Management in de Zorg en Hbo Culturele en maatschappelijke vorming.

In absolute aantallen is de uitval groot bij Hbo Leraar basisonderwijs (PABO), Hbo Commerciële economie, Hbo Informatica en Hbo Sociaal pedagogische hulpverlening (allemaal 7% t.o.v. het totaal aantal studerende). In het wo is de uitval in absoluut aantal het hoogst bij Recht (>600), Economie en Psychologie (beide >300).

Tabel 1: Uitval naar opleidingscluster: absolute aantallen en percentage t.o.v. studerenden

Opleiding	Uitval	% t.o.v. studerenden
Hbo International business and management	709	9%
Hbo Small business	423	9%
Hbo Bedrijfseconomie	784	8%
Hbo Personeel en Arbeid	696	8%
Hbo Lerarenopleidingen maatschappijvakken	618	8%
Hbo Lerarenopleiding talen	537	8%
Hbo Landbouw	420	8%
Hbo Leraar basisonderwijs (PABO)	2505	7%
Hbo Commerciële economie	1246	7%
Hbo Informatica	1156	7%
Hbo Sociaal pedagogische hulpverlening	1089	7%
Hbo Maatschappelijk werk en dienstverlening	688	7%
Hbo Lerarenopleidingen exact	397	7%
Hbo Management, Economie en Recht	793	6%
Hbo Verpleegkunde	729	6%
Hbo Communicatie	705	6%
Hbo Toerisme en Vrijetijdskunde	525	6%
Hbo Bedrijfskunde en management	500	6%
Hbo Bouwkunde	369	6%
Hbo Werktuigbouwkunde	351	6%
Hbo Kunstacademie	720	5%
Wo Recht	646	3%
Wo Economie	364	3%
Wo Psychologie	382	2%

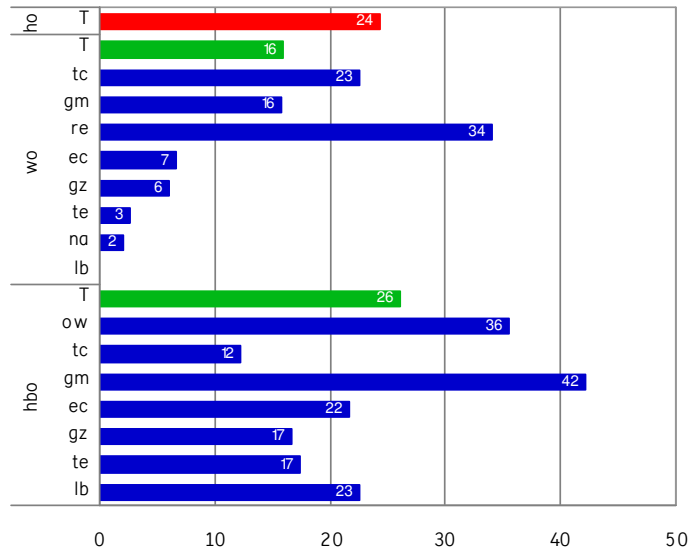
Minder groot in omvang, maar proportioneel tussen acht en twaalf procent, is de uitval bij:

- Hbo Elektrotechniek
- Hbo Culturele en maatschappelijke vorming
- Hbo Sociaal-juridische dienstverlening
- Hbo Constructiestudies
- Hbo Management in de Zorg
- Hbo Vertaalopleidingen

Een heel gering percentage uitvallers (0-1%) zien we bij:

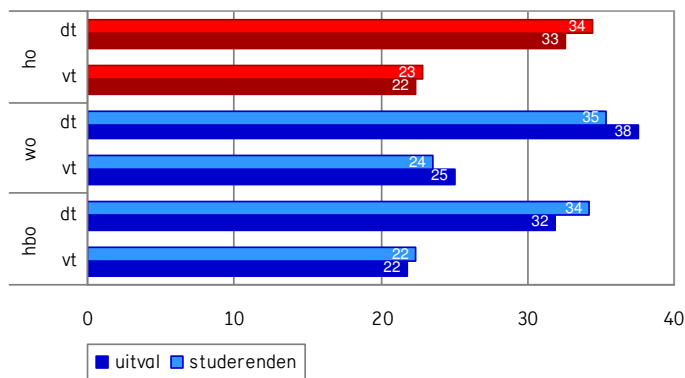
- Hbo Social Work
- Hbo Toegepaste Psychologie
- Wo Bèta en Beleid
- Wo Criminologie
- Wo Diergeneeskunde en Dierwetenschappen
- Wo Farmaceutische wetenschappen
- Wo Fiscale Economie
- Wo Geneeskunde
- Wo Gezondheidswetenschappen
- Wo Industrieel ontwerpen
- Wo Pedagogiek en Onderwijskunde
- Wo Scheikunde en Chemische technologie
- Wo Tandheelkunde

Figuur 4 geeft de verhouding voltijd/deeltijd weer (het percentage deeltijdstudenten ten opzichte van de totale groep uitvallers). Over het geheel genomen is het percentage uitval onder deeltijders geringer dan onder voltijders. De totale uitval bestaat voor ongeveer een kwart uit deeltijdstudenten. In het hbo ligt dit percentage deeltijders hoger (26%) dan in het wo (16%). Naar verhouding vallen veel deeltijdstudenten uit in de hbo-sectoren Gedrag & Maatschappij (42% deeltijd) en Onderwijs (36% deeltijders) en bij wo-rechten (34% deeltijd).

Figuur 4: Samenstelling uitvalpopulatie naar opleidingsvorm (% deeltijdstudenten)

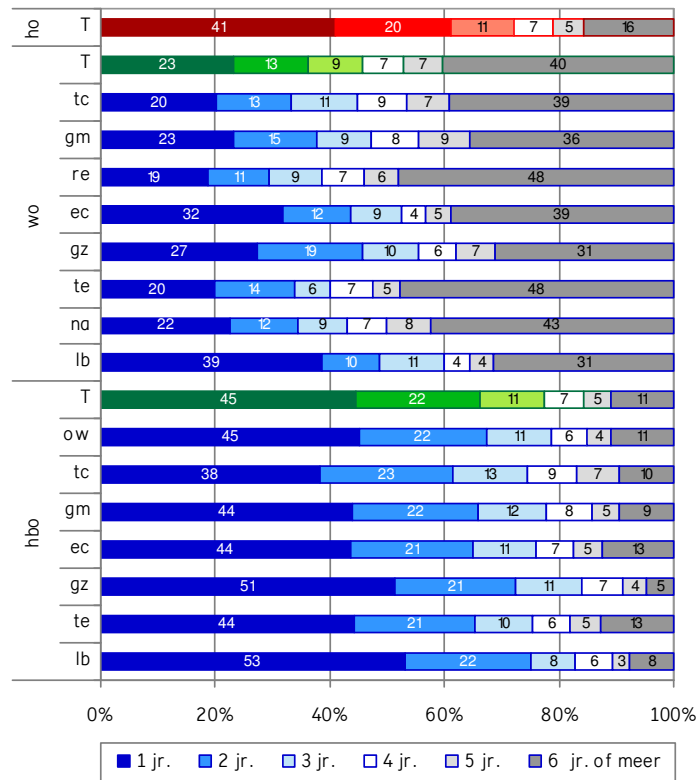
In Figuur 5 toont de gemiddelde leeftijd van de uitvallers. Peildatum is 30 september 2004, het laatste jaar waarin de toenmalige studenten als zodanig stonden ingeschreven aan een opleiding, dus het jaar voordat de studenten hun studie staakten. De leeftijd van de uitvalgroepen wordt vergeleken met de gemiddelde leeftijd van studerende.

Figuur 5: Leeftijd waarop studenten uitvallen

De gemiddelde leeftijd ligt op 22 jaar onder de voltijders en 33 onder de deeltijders. Vergeleken met de studentenpopulatie is in het totale hoger onderwijs (en ook in het hbo) de leeftijd waarop studenten hun studie staken lager dan de gemiddelde leeftijd van de studerenden. In het wo zijn de studiestakers ouder dan de gemiddelde studerenden (vooral bij deeltijders). Wo-uitvallers zijn gemiddeld drie jaar ouder dan hbo-uitvallers (voor deeltijders is dit verschil 6 jaar).

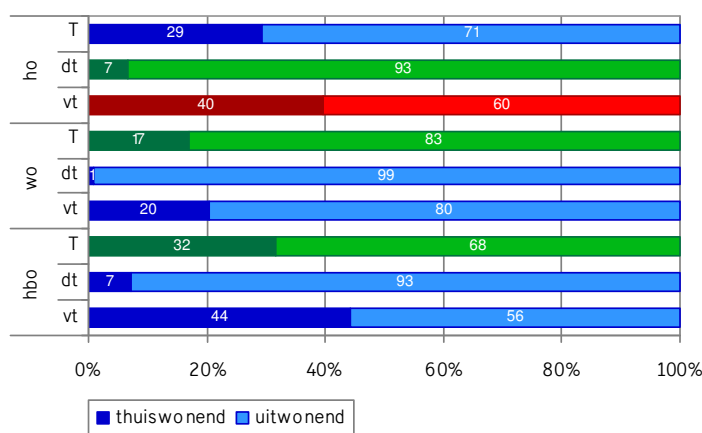
Figuur 6 toont de verblijfsduur van de uitvallers in het hoger onderwijs. In totaal valt 41 procent uit in het eerste jaar. Dit geldt in ieder geval voor het grootste deel van de hbo-studenten (45%). In het wo is juist een grote groep (40%) die veel later in de studie staakt (na 6 jaar of langer).

Figuur 6: Verblijfsduur van studiestakers in het hoger onderwijs (%)

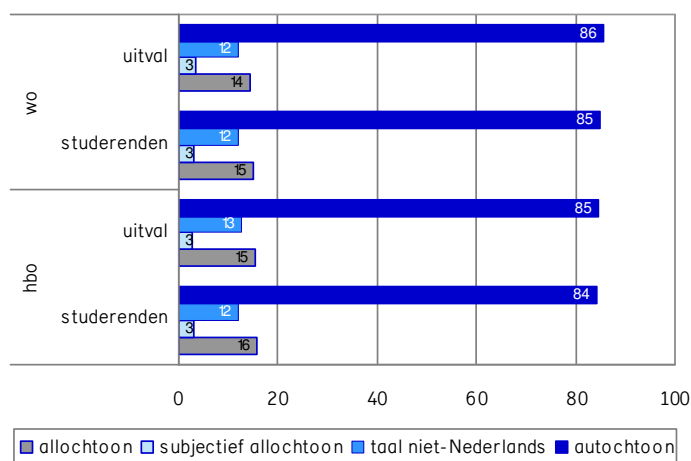
Een groot deel van de studiestakers (71%) woont niet meer thuis (Figuur 7): 93 procent van de studiestakers uit deeltijd en 60 procent van de uitvallers uit voltijd. Voor uitvallers die een voltijdsopleiding volgden woont respectievelijk 44 procent (hbo) en 20 procent (wo) ook na het staken van de studie nog thuis.

Relatief veel uitvallers wonen zelfstandig of op kamers. Vergeleken met de studerenden wonen in de uitvalgroep (met name in het hbo) verhoudingsgewijs minder studiestakers nog bij hun ouders (minus 10 procentpunt). In het wo is dit verschil iets kleiner, maar wel vergelijkbaar (minus 5 procentpunt).

Figuur 7: Woonsituatie uitvallers naar opleidingsvorm (%)

Zo'n 15 procent van de studiestakers (zowel hbo als wo) is van allochtone afkomst (Figuur 8)¹. Iets meer dan 10 procent spreekt thuis geen Nederlands. Dit verschilt nauwelijks van het percentage allochtonen in de groep studerenden. Dit geldt ook voor de andere indicatoren voor etniciteit. Voor de totale groep studiestakers (voltijd en deeltijd) lijkt de uitval onder allochtone studenten niet proportioneel hoger dan onder autochtone studenten. Ook per sector (Figuur 9) zijn er slecht marginale verschillen te zien.

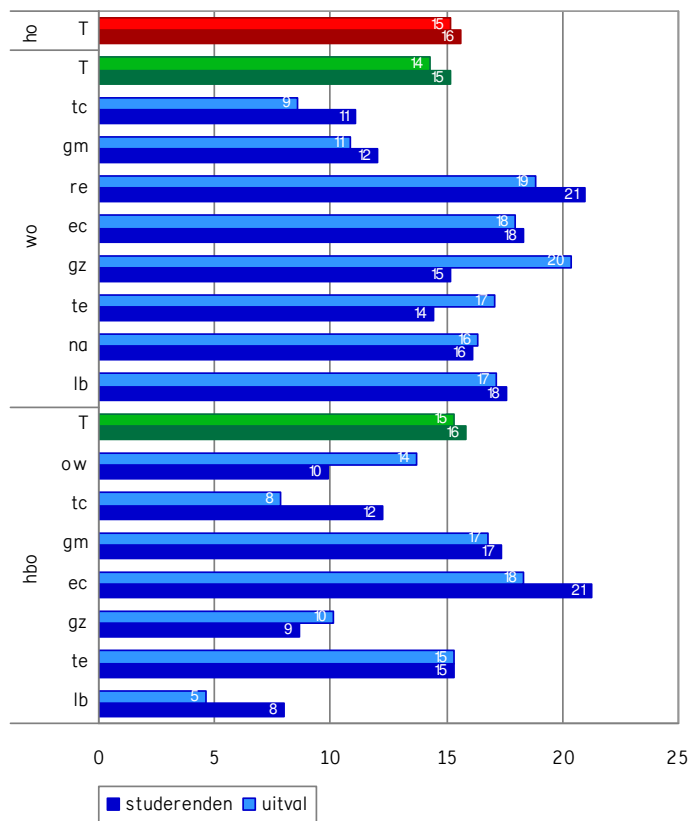

Figuur 8: Etniciteit naar soort hoger onderwijs (%)

Figuur 9 toont de percentages allochtone studenten in de uitvalgroep en in de groep studerenden. Het grootste verschil manifesteert zich bij Gezondheidszorg (met name Geneeskunde en Tandheelkunde) in het wo. Daar zijn de allochtonen in de uitvalgroep oververtegenwoordigd.

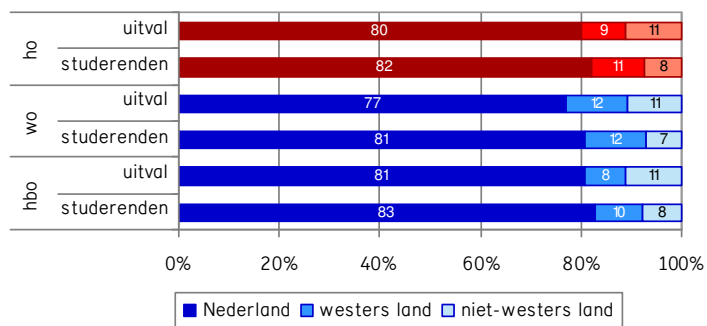
¹ Het percentage allochtonen en autochtonen is berekend op basis van de gegevens uit de populatiebestanden van Cfi en IB-Groep; de andere indicatoren zijn bevraagd in de vragenlijst.

Dit geldt ook voor de sector Onderwijs in het hbo. Een kleine ondervertegenwoordiging van allochtonen in de uitvalgroep zien we bij Taal & Cultuur in het hbo.

Figuur 9: Percentage allochtonen in uitvalpopulatie en populatie studerenden

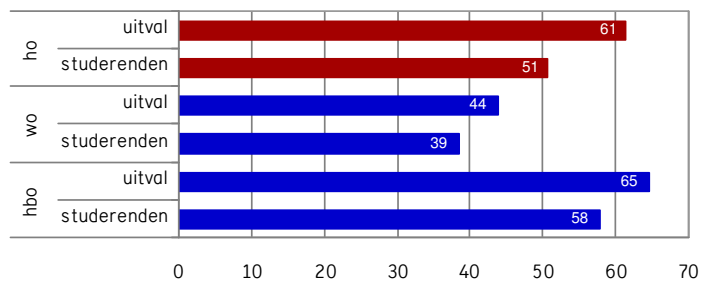
In Figuur 10 is gekeken naar het land van herkomst (Nederlandse afkomst, van westers allochtone afkomst en van niet-westers allochtone afkomst).

Figuur 10: Afkomst naar soort hoger onderwijs: studerenden en studiestakers (%)

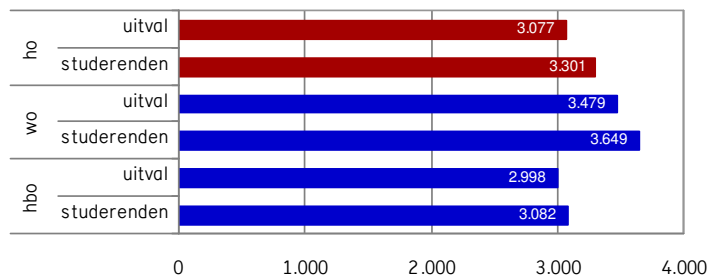
Ongeveer 11 procent van de uitvallers is van niet-westerse komaf. In het hbo zijn respondenten van niet-westerse komaf licht oververtegenwoordigd in de uitvalgroep. In het wo is het verschil niet significant. Het aandeel personen van westerse niet-Nederlandse komaf is in de uitvalgroep nagenoeg gelijk of zelfs iets kleiner dan in de groep studerende.

Figuur 11 geeft een beeld van het percentage studenten en uitvallers waarvan de ouders geen opleiding hebben genoten op het niveau van het hoger onderwijs, de zogenaamde 'eerste generatie hoger onderwijs'. Dit is het geval voor 61 procent van de uitvallers en 51 procent van de studenten. In de uitvalgroep is deze 'eerste generatie hoger onderwijs' oververtegenwoordigd in het hbo (58% versus 65%); in het wo is dit verschil (39% versus 44%) niet significant.

Figuur 11: Eerste generatie hoger onderwijs naar soort hoger onderwijs: studenten en studiestakers (%)

Figuur 12 toont het gemiddeld gezinsinkomen van de ouders. Voor de totale groep uitvallers ligt dit significant hoger dan voor de totale groep studenten. Kijken we echter binnen het hbo en wo dan blijkt dat dit verschil vooral veroorzaakt wordt door een hoger ouderlijk inkomen van studiestakers en studenten uit het wo. Binnen het hbo en binnen het wo zijn de verschillen in ouderlijk inkomen tussen de groep uitvallers en de groep studenten niet significant.

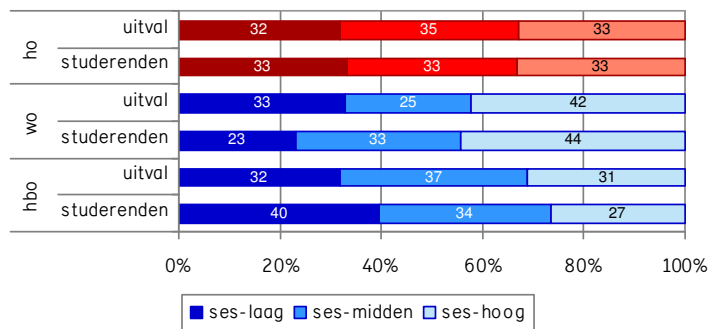

Figuur 12: Gezinsinkomen ouders naar soort hoger onderwijs: studenten en studiestakers (%)

Figuur 13 geeft een overzicht van de respondenten in ses-groepen (sociaal-economische status). Dit is een relatieve indeling van alle respondenten op basis van het ouder inkomen en het opleidings- en beroepsniveau van de ouders.

Voor de totale groep is de verdeling in sociaal-economische status in de uitvalgroep nagenoeg gelijk aan die in de groep studenten. In het wo zijn de studiestakers oververtegenwoordigd in de laagste ses-groep (33% versus 23%).

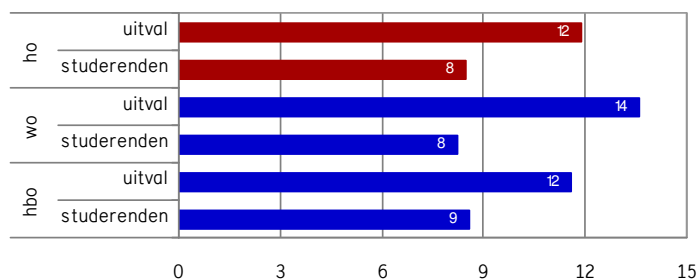
In het hbo ligt deze relatie precies andersom: daar zijn de uitvallers ondervertegenwoordigd in de laagste ses-groep (32% versus 40%).

Figuur 13: Sociaal-economische status naar soort hoger onderwijs: studerende en studentstakers (%)

In totaal wordt 12 procent van de uitvallers beperkt door een handicap of (chronische) ziekte (Figuur 14). Ongeveer acht à negen procent van de studerende kampt met een handicap, (chronische) ziekte of andere beperking. In de uitvalgroep ligt dit percentage beduidend hoger (gemiddeld 12%). Personen met een handicap, (chronische) ziekte of andere beperking komen proportioneel meer voor onder de groep studentstakers.

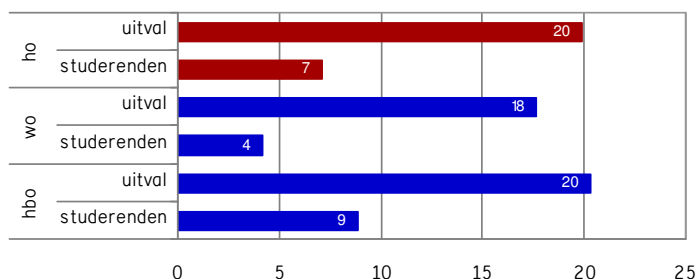
We kunnen dan ook stellen dat studenten met een handicap, (chronische) ziekte of andere beperking meer risico lopen voortijdig hun studie te staken.

Figuur 14: Handicap/beperking naar soort hoger onderwijs: studerende en studentstakers (%)

Tenslotte is gekeken of studenten met kinderen vaker uitvallen dan studenten zonder kinderen (Figuur 15). In totaal hebben ruim 800 studentstakers de zorg over één of meer kinderen. Dit betekent dat één op de vijf studentstakers een of meer kinderen heeft tegenover één op de 14 studenten.

Het is evident dat het risico op voortijdige studieuitval groter is voor mensen met kinderen dan voor studenten zonder kinderen. Dit geldt overigens op een gelijke wijze voor mannelijke en voor vrouwelijke studentstakers.

Figuur 15: Respondenten met kinderen naar soort hoger onderwijs: studerende en studentstakers (%)

2.2 Profiel van studentstakers

In de vorige paragraaf is een beschrijving gegeven van de groep uitvallers. In deze paragraaf bekijken we de verschillen tussen uitvallers en studerende. Verschillen deze groepen wezenlijk van elkaar op achtergrondkenmerken? Welke kenmerken onderscheiden de uitvallers nu het sterkst van de studerende? In het model in Tabel 2 hebben we gelijktijdig alle eerder besproken achtergrondkenmerken ingevoerd in een logistisch regressiemodel. Wanneer een kenmerk geen significant verschil oplevert, is dit niet in het model opgenomen. Zodoende houden we een lijst met onderscheidende kenmerken over. Voor alle in het uiteindelijke model opgenomen kenmerken is de unieke invloed weergegeven: het effect van ieder kenmerk is gecontroleerd voor dat van alle andere. Deze kenmerken verklaren samen ruim acht procent van de totale variantie.

Tabel 2: Het profiel van de studentstakers

Indicator	Exp (B)	Dominant profiel: uitvaller (versus studerende)
Kind(eren) (geen=0)	3,14 **	Vaker kinderen
Burgerlijke staat (alleenstaand=0)	1,97 **	Vaker (gehuwd) samenwonend
Woonsituatie (thuiswonend=0)	1,49 **	Vaker uitwonend
Niet-westers allochtoon	1,39 *	Vaker niet-westers allochtoon
Eerste generatie HO	1,38 **	Vaker eerste generatie hoger onderwijs
Handicap/beperking (geen=0)	1,35 *	Vaker met handicap/beperking
Sociaal-economische status	1,28 *	Hoger sociaal milieu
Leeftijd	0,95 **	Jonger
Geslacht (man=0)	0,61 **	Vaker man
Hbo/wo (hbo=0)	0,32 **	Vaker uit het hbo

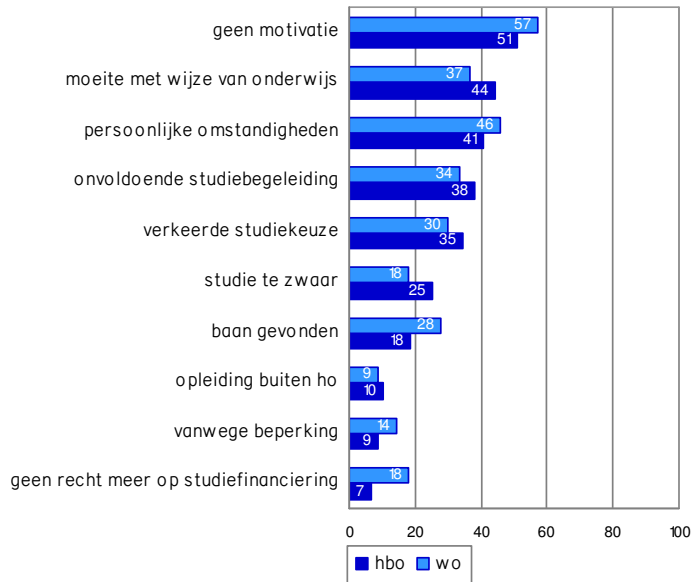
© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. * significant $p < 0,05$, ** significant $p < 0,01$; Nagelkerke $R^2 = 0,08$.

Op basis van de logistische regressie kunnen we stellen dat uitvallers ten opzichte van studerende relatief vaker behoren tot de groep: met kinderen en/of (gehuwd) samenwonend; zelfstandig wonend; niet-westers allochtoon; eerste generatie hoger onderwijs; met handicap/beperking; afkomstig uit hoger sociaal milieu; jongere leeftijd; mannelijk geslacht en afkomstig uit het hbo.

3 Redenen van studiestaken

3.1 Overzicht van redenen naar achtergrondkenmerken

Aan de uitvallers is gevraagd waarom ze met hun opleiding gestopt zijn. In eerste instantie konden ze diverse redenen aangeven, later is ook gevraagd welke reden doorslaggevend is geweest. Daarover verderop in dit rapport.

Figuur 16: Uitvalredenen (%)

Figuur 16 toont dat voor meer dan de helft van de uitvallers (51% hbo en 57% wo) gebrek aan motivatie mede ervoor zorgde dat de student besloot te stoppen met de opleiding. De tweede en derde plaats wordt ingenomen door de moeite die studiestakers hadden met de wijze waarop het onderwijs werd gegeven (44% hbo en 37% wo) en de eigen persoonlijke omstandigheden (41% hbo en 46% wo).

Redenen die door ongeveer een derde van de studiestakers worden gegeven, zijn onvoldoende studiebegeleiding en een verkeerde studiekeuze. Voor 25 procent van de ex-hbo'ers (18% wo) was een te zware studie reden om te stoppen.

Bij 28 procent van studiestakers uit het wo (18% hbo) werd het besluit te stoppen mede ingegeven door het vinden van een baan.

Minder vaak genoemd noemen de studiestakers als reden het switchen naar een studie buiten het hoger onderwijs, het stoppen vanwege een beperking en het ophouden van het recht op studiefinanciering. Dat laatste punt geldt overigens wel voor bijna 20 procent van de uitvallers in het wo. Dit verklaart mede de relatief hoge leeftijd en het relatief late tijdstip in de opleiding waarop wo-studenten hun studie staken.

Tabel 3 splitst de genoemde uitvalredenen voor de studiestakers uit het hbo uit naar de sector waarin zij hun studie volgden. Gezien te lage aantallen per sector voor het wo is het statistisch niet verantwoord en dergelijke tabel te tonen.

Gebrek aan motivatie is voor de hbo-uitvallers uit de sectoren Techniek (55%) en Economie (58%) de meest genoemde reden om te stoppen.

In de sectoren Landbouw (43%), Gezondheidszorg (50%) en Taal & Cultuur (50%) wordt de moeite die men had met de manier van onderwijs het vaakst genoemd.

In de sectoren Gedrag & Maatschappij (48%) en Onderwijs (46%) staan persoonlijke omstandigheden op de eerste plaats.

Ook bij de andere uitvalredenen zien we verschillen. Een te zware studie heeft in de sectoren Landbouw en Gezondheidszorg vaker meegespeeld dan bij de anderen. Een verkeerde studiekeuze was vaker voor studiestakers bij Economie (40%) mede bepalend voor het besluit om met de studie te stoppen; in de sector Taal & Cultuur (21%) speelde dit beduidend minder een rol.

Stoppen met de studie omdat men een baan gevonden heeft, komt in de sector Gezondheidszorg (13%) minder voor dan bij de andere sectoren. Het meest belangrijk is dit in de sectoren Landbouw en Economie (beide 24%).

Stoppen omwille van het switchen naar een opleiding buiten het hoger onderwijs wordt het vaakst als reden genoemd door studiestakers uit de sector Landbouw en het minst vaak door die in de sector Taal & Cultuur. De studie staken vanwege een beperking of handicap wordt in de hbo-sector Taal & Cultuur vaker genoemd dan in de overige sectoren.

Tabel 3: *Uitvalredenen naar sector (hbo)*

	lb	te	gz	ec	gm	tc	ow
moeite met manier van onderwijs	43	48	50	43	42	50	41
geen motivatie	41	55	44	58	44	45	45
persoonlijke omstandigheden	39	34	38	37	48	46	46
studie te zwaar	34	28	34	19	23	24	30
onvoldoende studiebegeleiding	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
verkeerde studiekeuze	29	33	31	40	35	21	32
baan gevonden	24	18	11	24	16	13	14
opleiding buiten ho	19	12	13	10	9	8	9
functiebeperking/handicap	9	8	9	7	11	15	11
geen recht op studiefinanciering	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.

© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Alle verschillen significant, tenzij anders aangegeven. N=3.553. Kolompercentages. Meer antwoorden mogelijk.

In Tabel 4 zijn de resultaten uitgesplitst naar geslacht. In de tabel komt een trend naar voren dat mannen vaker de voorgelegde redenen herkennen in de keuze die ze destijds maakten om de studie te staken dan de vrouwen. Wanneer we kijken naar het gemiddeld aantal genoemde redenen (niet in tabel), blijkt dat mannen gemiddeld iets meer redenen noemen dan vrouwen (gemiddeld 2,9 tegenover 2,7).

Zo geven mannen vaker dan vrouwen aan dat ze stopten vanwege gebrek aan motivatie (hbo resp. 57% en 43%; wo resp. 63% en 48%), vanuit onvrede over de manier van onderwijs geven (hbo resp. 47% en 40%; wo resp. 42% en 29%), onvoldoende studiebegeleiding (hbo resp. 40% en 35%) en omdat ze een baan hadden gevonden (hbo resp. 22% en 14%; wo resp. 33% en 19%).

Vrouwen geven vaker aan de studie te staken vanwege persoonlijke omstandigheden (hbo resp. 46% en 36%; wo resp. 62% en 36%), omdat ze de studie te zwaar vonden (hbo resp. 30% en 21%) of vanwege een functiebeperking of handicap (hbo resp. 11% en 7%).

Tabel 4: *Uitvalredenen naar geslacht*

	hbo		wo	
	man	vrouw	man	vrouw
geen motivatie	57	43	63	48
moeite met manier van onderwijs	47	40	42	29
onvoldoende studiebegeleiding	40	35	n.s.	n.s.
persoonlijke omstandigheden	36	46	36	62
verkeerde studiekeuze	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
baan gevonden	22	14	33	19
studie te zwaar	21	30	n.s.	n.s.
opleiding buiten ho	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
functiebeperking/handicap	7	11	n.s.	n.s.
geen recht op studiefinanciering	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.

© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Alle verschillen significant, tenzij anders aangegeven. Kolompercentages. Meer antwoorden mogelijk.

In Tabel 5 vergelijken we de genoemde uitvalredenen tussen studiestakers die al in of direct na het eerste jaar hun studie staakten en degenen die dat verderop in hun studie deden. De verschillen tussen deze twee groepen zijn in het hbo groter dan in het wo. Gebrek aan motivatie speelde voor ouderejaars studiestakers uit het wo meer een rol dan voor eerstejaars uitvallers (62% en 42%).

Eerstejaars studiestakers uit het hbo geven vaker dan ouderejaars aan gestopt te zijn vanwege: onvrede met de manier van onderwijs (47% en 42%), een verkeerde studiekeuze (hbo 43% en 28%; wo 48% en 25%), persoonlijke omstandigheden (hbo 47% en 32%) en/of omdat zij een opleiding buiten het hoger onderwijs zijn gaan volgen (hbo 14% en 8%).

Onvoldoende studiebegeleiding leidde bij ouderejaars vaker tot de beslissing te stoppen dan bij de eerstejaars (hbo 40% en 35%; wo 38% en 17%). Net als het te veel belemmerd worden door een functiebeperking of handicap (hbo 11% en 7%) en/of het aflopen van het recht op studiefinanciering (hbo 9% en 4%; wo 21% en 9%).

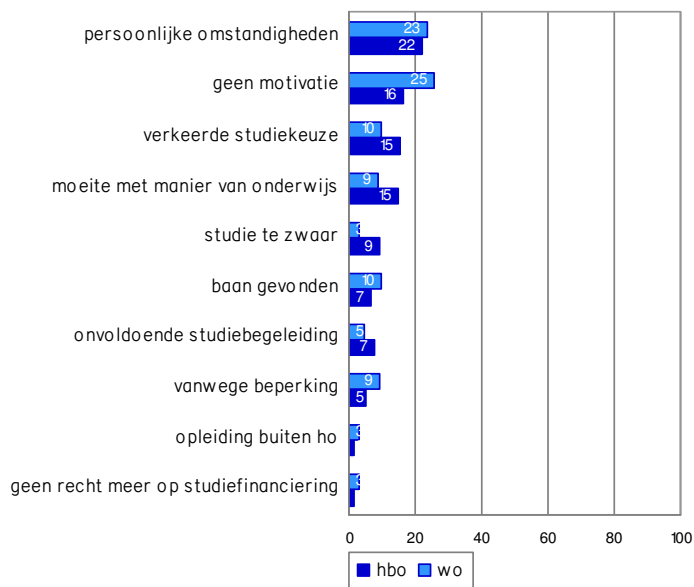
Tabel 5: *Uitvalredenen naar tijd in studie (eerstejaars versus ouderejaars)*

	hbo		wo	
	eerstejaars	ouderejaars	eerstejaars	ouderejaars
geen motivatie	n.s.	n.s.	42	62
moeite met manier van onderwijs	47	42	n.s.	n.s.
verkeerde studiekeuze	43	28	48	25
onvoldoende studiebegeleiding	35	40	17	38
studie te zwaar	32	20	n.s.	n.s.
persoonlijke omstandigheden	32	47	n.s.	n.s.
baan gevonden	n.s.	n.s.	16	31
opleiding buiten ho	14	8	n.s.	n.s.
functiebeperking/handicap	7	11	n.s.	n.s.
geen recht op studiefinanciering	4	9	9	21

© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Alle verschillen significant, tenzij anders aangegeven. Kolompercentages. Meer antwoorden mogelijk.

3.2 Belangrijkste reden om te stoppen

Aan de uitvallers is eveneens gevraagd aan te geven welke reden uiteindelijk *doorslaggevend* is geweest bij de beslissing met de studie te stoppen. Figuur 17 geeft hiervan de resultaten. De topdrie van doorslaggevende uitvalredenen wordt voor de ex-hbo'ers gevormd door persoonlijke omstandigheden (22%), gebrek aan motivatie (16%) en op een gedeelde derde plaats een verkeerde studiekeuze en moeite met de manier waarop onderwijs werd gegeven (15%). Voor de ex-wo'ers ziet de topdrie er anders uit. Meest genoemd als belangrijkste reden is hier het gebrek aan motivatie (25%), daarna persoonlijke omstandigheden (23%) en op een eveneens gedeelde derde plaats een verkeerde studiekeuze en het vinden van een baan (10%).

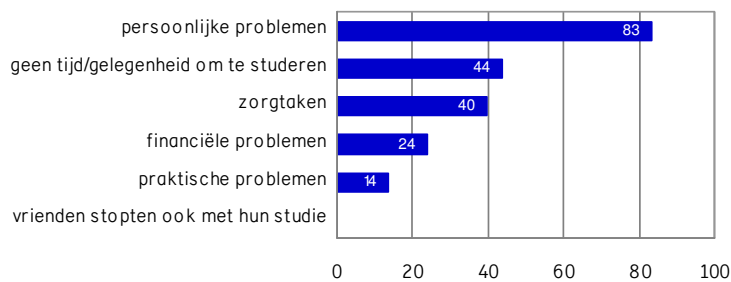
Figuur 17: Doorslaggevende uitvalredenen (%)

In het vervolg van deze paragraaf gaan we de belangrijkste redenen verder uitdiepen. Omdat de aantallen respondenten soms onvoldoende groot zijn, zullen we niet verder uitsplitsen naar soort hoger onderwijs en sector, maar de resultaten beschrijven voor de gezamenlijke groep uitvallers. Voor de uitvallers uit het hbo is wel gekeken naar de redenen voor studiestaken in relatie tot de gevolgde vooropleiding. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen hbo'ers met een vooropleiding in mbo, havo en vwo. Voor de studiestakers uit het wo zijn de aantallen te klein voor een dergelijke analyse. Er is alleen melding gemaakt van verschillen tussen de vooropleidingsgroepen indien deze significant zijn.

Voor studiestakers uit het hbo met een mbo-vooropleiding speelden vooral persoonlijke omstandigheden een rol; veel minder maakten zij in hun ogen een verkeerde studiekeuze. Voor de havis-ten ligt dit net andersom: hun studiestaken had vaker te maken met een verkeerde studiekeuze en minder vaak met persoonlijke omstandigheden. Studiestakers uit het hbo die in het bezit zijn van een vwo-diploma geven minder dan de andere studiestakers aan dat zij de studie te zwaar vinden, maar kampen vaker met motivatieproblemen.

3.3 Doorslaggevend: persoonlijke omstandigheden

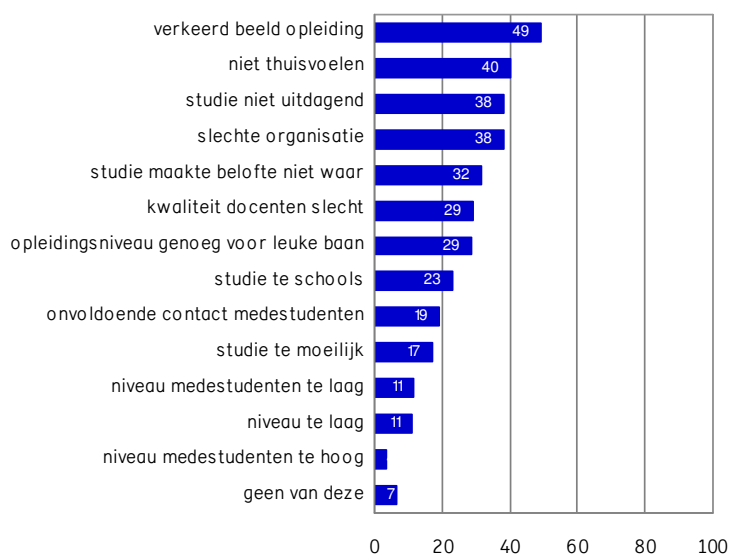
Persoonlijke omstandigheden vormden voor 22 procent van de studiestakers uit het hbo en 23 procent uit het wo de doorslaggevende reden om te stoppen met de studie. Figuur 18 laat zien welke persoonlijke omstandigheden bij deze studenten een rol speelden bij het staken van de studie. Uitvallers konden meer dan één aspect noemen. Het vaakst gaat het om problemen in de persoonlijke levenssfeer (80%). Daarnaast noemt 44 procent dat ze geen tijd of gelegenheid meer hadden om te studeren, 40 procent heeft zorgtaken die een studie in de weg staan, 24 procent heeft te kampen met financiële problemen en 14 procent is gestopt vanwege praktische problemen (bijv. reisafstand naar de instelling).

Figuur 18: Persoonlijke omstandigheden die geleid hebben tot uitval (%)

3.4 Doorslaggevend: geen motivatie

Gebrek aan motivatie gaf voor 16 procent van studiestakers uit het hbo en 25 procent uit het wo de doorslag bij de keuze niet meer verder te studeren. Figuur 19 geeft de redenen waarom die motivatie tijdens de studie is afgenomen. Wederom konden de respondenten meerdere aspecten aankruisen.

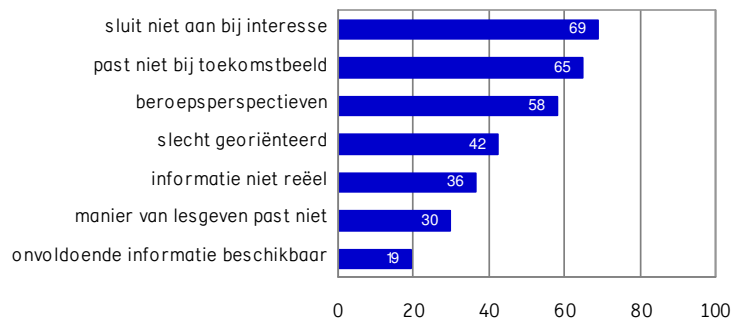
Figuur 19: Redenen voor motivatiegebrek (%)

Bijna de helft (49%) van de uitvallers geeft aan dat ze vooraf een verkeerd beeld hebben gehad van de studie. Vooral voor de uitvallers uit het hbo met een vwo-vooropleiding was dit het geval. Rond de 40 procent voelde zich niet thuis op de opleiding, vond de opleiding niet uitdagend (dit geldt in sterke mate voor de hbo'ers met een vwo-vooropleiding en minder sterk voor hbo'ers met een vooropleiding in het mbo) en slecht georganiseerd.

Ongeveer 30 procent stelt dat de studie de belofte niet waarmaakte, dat de kwaliteit van de medestudenten slecht was en eveneens ongeveer 30 procent vond het eigen opleidingsniveau voldoende om een leuke baan te vinden (vooral de mbo'ers in het hbo). Bijna een kwart (23%) noemt de studie te schools, 19 procent had onvoldoende contact met medestudenten, 17 procent vond de studie te moeilijk, 11 procent vond het niveau van medestudenten als ook het niveau van de studie te laag (dit geldt vooral voor de hbo'ers met een vwo-vooropleiding), vier procent vond het niveau van de medestudenten juist te hoog.

3.5 Doorslaggevend: verkeerde studiekeuze

Bij 15 procent van de uitvallers uit het hbo en 10 procent uit het wo leidde een verkeerde studiekeuze tot het besluit de studie zonder diploma te verlaten. Voor de eerstejaars studiestakers uit het hbo is een verkeerde studiekeuze voor 23 procent (9% voor ouderejaars) van doorslaggevend belang en in het wo voor 24 procent (tegenover 5% ouderejaars). Figuur 20 geeft de verklaringen die de uitvallers geven voor hun verkeerde studiekeuze.

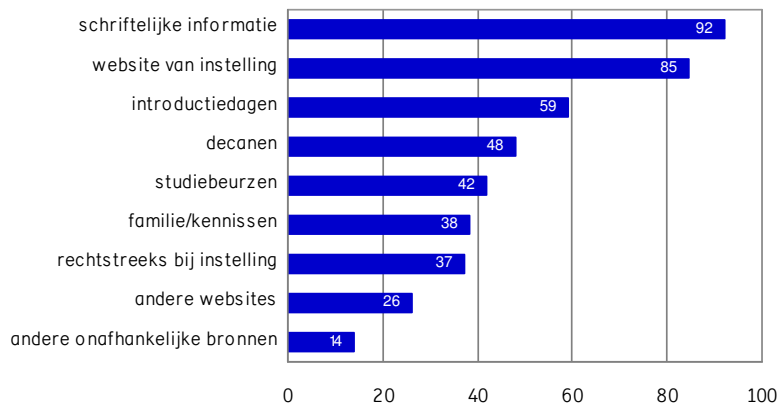
Figuur 20: Verklaring verkeerde studiekeuze (%)

Bijna 70 procent vond de studie niet aansluiten bij de eigen talenten en interesses, 30 procent vond de manier van lesgeven niet voor zichzelf geschikt. Voor 65 procent sloot de studie onvoldoende aan op wat ze in de toekomst willen worden en 58 procent vond achteraf de beroepsperspectieven niet aantrekkelijk. Meer dan eenderde heeft klachten over de studiekeuzeinformatie, voor een deel omdat ze zich onvoldoende georiënteerd hebben (42%) en deels omdat de informatie die ze hebben gekregen niet overeen stemde met de werkelijkheid (36%). Zo'n 20 procent geeft aan te weinig informatie te hebben gehad.

Figuur 21 toont de informatiebronnen die de respondenten hebben geraadpleegd bij hun studiekeuze en op basis waarvan zij destijds de keuze voor hun opleiding maakten. Het is goed om hierbij te beseffen dat het over informatiebronnen uit op z'n laatst 2004, maar mogelijk ook ouder dan dat gaat. Om die reden is de publieke website Studiekeuze123 niet opgenomen.

De studiestakers voor wie een verkeerde studiekeuze de doorslaggevende reden was om met de studie te stoppen, hebben zich bijna allemaal georiënteerd op de studie via schriftelijke informatie (92%) of de website van de hogeschool of universiteit (85%).

In totaal 59 procent bezocht de instelling tijdens introductiedagen. Bijna de helft van de uitvallers werd geadviseerd door decanen, 42 procent verzamelde informatie op studiebeurzen, 38 procent kreeg informatie van familie of kennissen of benaderde rechtstreeks de instelling per telefoon of via e-mail (37%). Iets meer dan een kwart keek op andere websites voor informatie en 14 procent gebruikte andere onafhankelijke bronnen.

Figuur 21: Geraadpleegde informatiebronnen (%)

In Tabel 7 maken we voorzichtig een vergelijking tussen studerenden en de studiestakers voor wie een verkeerde studiekeuze doorslaggevend was en kijken we naar de informatiebronnen die zij gebruikten ter oriëntatie op hun studie. Daarbij moeten we wel twee kanttekeningen plaatsen. Ten eerste hebben de studerenden niet per definitie wel de juiste studiekeuze gemaakt. We weten alleen dat zij ten tijde van de enquête nog studeren. Op de tweede plaats zit er een ongelijkzijdigheid in de data. De uitvallers zijn uiterlijk in 2005 uitgestroomd, terwijl de studerenden tot en met 2006 gestart kunnen zijn. In die periode zijn informatiebronnen en vooral websites behoorlijk verbeterd (bijvoorbeeld de introductie van de publieke website Studiekeuze123 in 2006).

Tabel 6: Gebruikte informatiebronnen (uitvallers met verkeerde studiekeuze en studenten)

	hbo		wo	
	studerenden	studiesakers	studerenden	studiesakers
website van instelling	85	85	85	79
schriftelijke informatie	82*	92*	89*	95*
introductiedagen	65	60	71	51
familie/kennissen	51*	38*	49*	41*
rechtstreeks bij instelling	48	38	34	32
decanen	48	48	53	50
studiebeurzen	44	43	52	34
andere onafhankelijke bronnen	29**	13**	42**	20**
andere websites	28	26	27	32

© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. * significant $p < 0,05$, ** $p < 0,01$. Kolompercentages. Meer antwoorden mogelijk.

Het grootste verschil tussen de studerenden en de uitvallers zien we bij het gebruik van onafhankelijke bronnen (bijv. Keuzegids en Elsevier). Dit ligt onder studerenden meer dan twee keer zo hoog als onder de uitvallers (hbo 29% en 13%; wo 42% en 20%). Studerenden raadpleegden vaker dan studiestakers hun familie en kennissen (hbo 51% en 38%; wo 49% en 41%). Schriftelijke informatie is meer geraadpleegd door studiestakers dan door studerenden (hbo 92% en 82%; wo 95% en 89%).

In een volgende analyse is bestudeerd of de onderbouwingen die de uitvallers geven voor het feit dat een verkeerde studiekeuze voor hen de belangrijkste reden was om te stoppen met de opleiding, verschilt naar gebruikte informatiebron. Tabel 7 toont de resultaten.

Tabel 7: Verklaring verkeerde studiekeuze, naar gebruikte informatiebron

	past niet bij toekomst	slecht georiënteerd	onvoldoende informatie	informatie niet conform werkelijkheid	geen aansluiting bij interesse/talent	onvrede over manier van lesgeven	beroepsperspectieven spreken niet aan
andere onafhankelijke bronnen	63	50	23	53*	76	34	65
schriftelijke informatie	64	42	19	37	69	29	59
website van instelling	65	41	20	38	69	28	60
rechtstreeks bij instelling	65	42	24	40	65	30	58
andere websites	65	46	26	46*	70	33	55
decanen	69	44	22	43	69	30	60
studiebeurzen	65	43	25	45*	64	25	61
introductiedagen	66	41	21	40	66	29	65*
familie/kennissen	65	45	19	38	69	31	63

© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen. * significant $p < 0,01$. Kolompercentages. Meer antwoorden mogelijk.

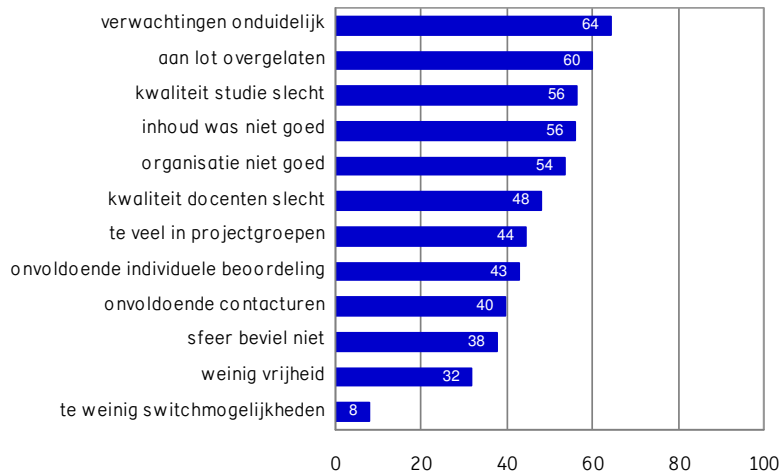
We vinden weinig verschillen tussen de gebruikte informatiebronnen en de verklaringen die worden gegeven voor het feit dat de studiekeuze achteraf niet juist is geweest. Drie van de vier verschillen hebben betrekking op het niet stroken van de informatie met de werkelijkheid: dit is vaker het geval bij de studiestakers die (onder andere) onafhankelijke informatiebronnen en andere websites (anders dan de website van de instelling) hebben geraadpleegd en studiebeurzen hebben bezocht. De groep die gebruik heeft gemaakt van de open dagen op een instelling geeft relatief vaak aan dat de beroepsperspectieven achteraf toch niet aantrekkelijk zijn.

3.6 Doorslaggevend: onvrede met de wijze van onderwijs

Voor 15 procent van de uitvallers uit het hbo en negen procent van het wo was onvrede met de manier waarop het onderwijs werd gegeven het beslissende argument de studie te staken. Figuur 22 geeft de resultaten weer.

Voor meer dan de helft tot tweederde van de uitvallers speelde mee dat het onduidelijk was wat er van hen werd verwacht (64%), dat ze aan hun lot werden overgelaten (60%), dat de kwaliteit van de studie slecht was (56%), dat de inhoud niet goed was (56%) en dat de organisatie van de opleiding te wensen overliet (54%).

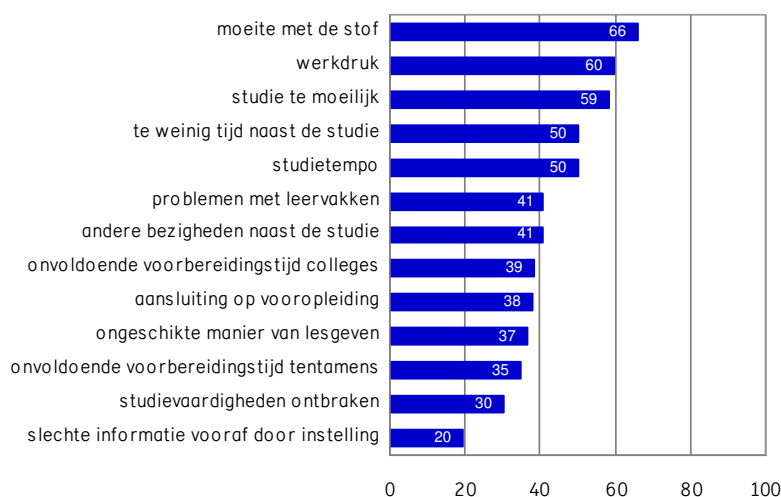
Een eveneens aanzienlijk deel van deze studiestakers geeft aan dat ze de kwaliteit van de docenten slecht vonden (48%), dat er te veel in projectgroepen werd gewerkt (44%), dat ze onvoldoende op hun eigen, individuele prestaties werden beoordeeld (43%), dat er onvoldoende contacturen waren (40%), de sfeer niet beviel (38%) en dat er in de studie te weinig vrijheid was om te doen wat de student zelf belangrijk vond (32%). Te weinig mogelijkheden om over te stappen naar een andere studie speelde slechts voor acht procent van deze uitvallers een rol.

Figuur 22: Verklaring voor onvrede met de wijze van onderwijs (%)

3.7 Doorslaggevend: studie te zwaar

In totaal gaf negen procent van de uitvallers uit het hbo en drie procent uit het wo als doorslaggevende reden om de studie te staken dat de studie te zwaar was. Figuur 23 toont de aspecten die de studie voor de uitvallers te zwaar maakten.

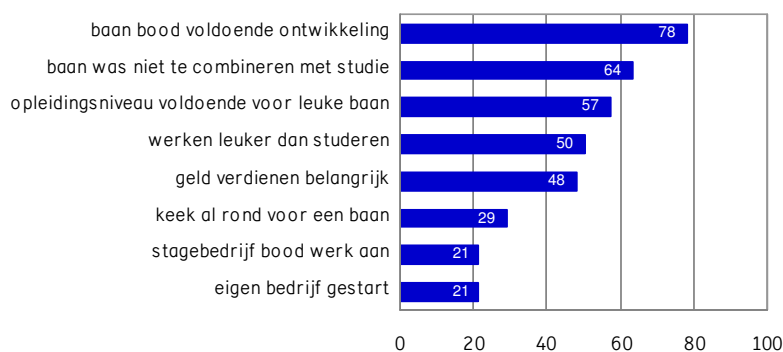
Figuur 23: Redenen waarom studie te zwaar was (%)

De helft tot tweederde van de uitvallers die gestopt zijn omdat de studie die te zwaar was, had moeite met de stof (66%), vond de werkdruk te hoog (60%), de studie te moeilijk (59%), vond dat er te weinig tijd naast de studie overbleef (50%) en dat het studietempo te hoog lag (50%). Een deel had met name problemen met leervakken of was te druk met andere bezigheden naast de studie (beide 41%).

Ongeveer eenderde geeft aan dat ze onvoldoende voorbereidingstijd voor de colleges hadden (39%), dat de studie slecht aansloot op de vooropleiding (38%), de manier van lesgeven niet voor hen geschikt was (37%) en/of er onvoldoende voorbereidingstijd was voor tentamens (35%). Voor 30 procent van deze uitvallers was het ontbreken van studievaardigheden een belangrijke reden. Eén op de vijf studiestakers voor wie de zwaarte van de studie een belangrijke reden was, is slecht te spreken over de informatie die van te voren door de instelling is verstrekt.

3.8 Doorslaggevend: baan gevonden

Het vinden van een baan gaf bij zeven procent van de van de studiestakers uit het hbo en voor tien procent van de wo'ers de doorslag bij de keuze de studie niet af te maken. Figuur 24 geeft een overzicht van de achterliggende redenen.

Figuur 24: Redenen waarom baan doorslaggevend was om met studie te stoppen (%)

Voor bijna 80 procent bood de baan die men gevonden had voldoende mogelijkheden voor ontwikkeling, voor 64 procent was de baan niet was te combineren met de studie en 57 procent achtte het opleidingsniveau van dat moment voldoende voor een leuke baan.

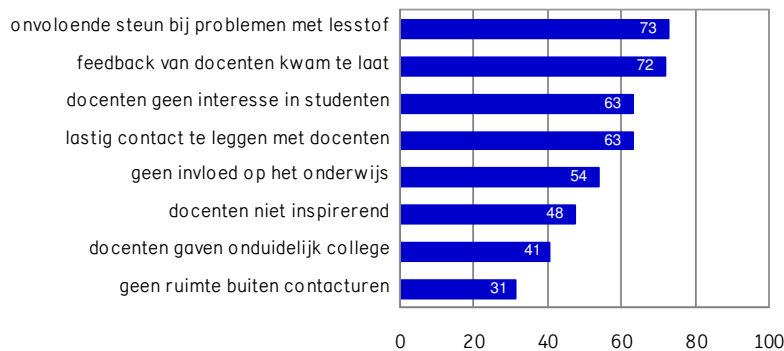
Rond de helft geeft aan werken en geld verdienen leuker en belangrijker te vinden dan studeren. Bijna 30 procent keek al een tijdje rond naar een baan. Dat het stagebedrijf de student een baan aanbod, speelde voor 21 procent een rol bij het staken van de studie. Eén op de vijf uitvallers was inmiddels een eigen bedrijf gestart.

3.9 Doorslaggevend: onvoldoende studiebegeleiding

Gebrek aan passende studiebegeleiding leidde bij zeven procent van hbo'ers en vijf procent van de wo'ers tot de beslissing de studie voortijdig te staken. Figuur 25 geeft aan op welke punten deze uitvallers de studiebegeleiding als onvoldoende beoordeelden.

De meerderheid van deze studiestakers geeft aan dat ze onvoldoende steun bij problemen met de lesstof kregen (73%) en dat de feedback van docenten vaak te laat kwam (72%).

Er is meer commentaar op de docenten. Zo zouden de betreffende docenten geen interesse hebben getoond in de studenten (63%), zou het lastig zijn om contact te leggen met docenten (63%), waren docenten niet inspirerend (48%), gaven docenten onduidelijk college (41%) en was er te weinig ruimte voor vragen buiten contacturen (31%). Iets meer dan de helft (54%) van deze uitvallers geeft aan dat ze naar hun idee geen invloed hadden op het onderwijs.

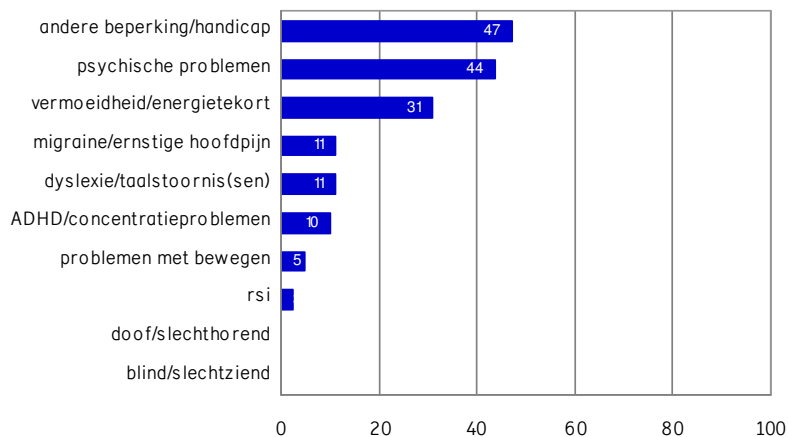

Figuur 25: Redenen waarom studiebegeleiding onvoldoende was (%)

3.10 Doorslaggevend: handicap of beperking

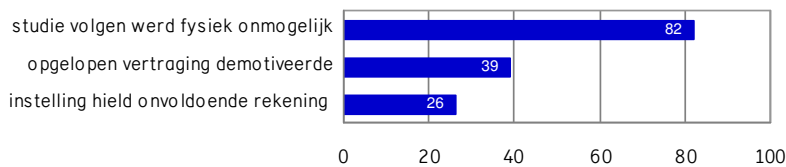
De laatste doorslaggevende reden die we hier nader zullen bekijken, betreft de uitval vanwege een handicap of beperking. In totaal is vijf procent van de hbo-uitvallers en negen procent van de wo-uitvallers opgehouden met hun studie vanwege een handicap of beperking.

Figuur 26 toont de aard van de beperking waarmee deze uitvallers kampen. Men kon meerdere antwoorden aankruisen. Bijna de helft (47%) herkent zich niet in de voorgelegde lijst van beperkingen. Van de overige respondenten heeft 44 procent last van psychische problemen, 31 procent van vermoeidheid of energietekort, 11 procent lijdt aan migraine, eveneens 11 procent is dyslectisch, 10 procent wordt beperkt door ADHD of andere concentratieproblemen, vijf procent heeft een bewegingsbeperking en drie procent heeft rsi.

Figuur 26: Aard van de handicap/functiebeperking (%)

De redenen waarom de beperking of handicap uiteindelijk leidde tot uitval, staan vermeld in Figuur 27. De meerderheid (82%) geeft aan dat studeren fysiek onmogelijk was geworden en voor 39 procent demotiveerde de opgelopen vertraging. Voor ongeveer een kwart was het feit dat de instelling onvoldoende rekening hield met de beperking, een reden om de studie te staken.

Figuur 27: Redenen waarom beperking/handicap tot uitval leidde (%)

3.11 Meest doorslaggevende redenen voor studieuitval

In de vorige paragrafen is verlag gedaan van de doorslaggevende redenen en de verdiepende oorzaken die hiaraan ten grondslag lagen. Deze verdiepende vragen zijn alleen gesteld aan degenen die een thema als doorslaggevend aankruisten: persoonlijke omstandigheden, motivatiegebrek, verkeerde studiekeuze, onvrede met manier van onderwijs, zwaarte studie, baan gevonden, onvoldoende studiebegeleiding, handicap/beperking, opleiding buiten hoger onderwijs, geen recht meer op studiefinanciering.

Zoals we hiervoor beschreven, zijn allereerst persoonlijke omstandigheden, gevolgd door motivatiegebrek, een verkeerde studiekeuze en onvrede met de wijze waarop het onderwijs verzorgd werd de belangrijkste redenen voor studenten om voortijdig hun opleiding te staken.

Om alle achterliggende oorzaken te vergelijken voor de totale groep studiestakers is het percentage studiestakers dat de geclusterde redenen als doorslaggevend aanmerkten vermenigvuldigd met het percentage uitvallers dat de verdiepende redenen belangrijk vond.

Zo was bijvoorbeeld binnen het cluster *Persoonlijke omstandigheden* (22% doorslaggevende) voor 83% *Persoonlijke problemen* de belangrijkste oorzaak. Herberekend naar de totale uitvalgroep zijn persoonlijke problemen voor $(83\% \times 22\%)$ 18,5 procent (5153 personen) van alle studiestakers doorslaggevend geweest.

Tabel 8 toont de belangrijkste achterliggende redenen herberekend naar de totale uitvalgroep. De belangrijkste oorzaken van studiestaken hebben te maken met persoonlijke omstandigheden (*problemen in de persoonlijke sfeer*: 19%, *zorgtaken*: 10%) en met een verkeerde studiekeuze (10% *sluit niet aan bij interesse* en eveneens 10% *past niet in toekomstbeeld*).

De invloed van opleidingen op persoonlijke omstandigheden is zeer beperkt. Daarentegen is het wel degelijk een taak van opleidingen studenten goed voor te lichten. Uit deze cijfers blijkt dat ongeveer 4000 studenten hun studie langdurig staken als gevolg van een verkeerde studiekeuze. Voor ongeveer 2500-2800 studiestakers sluit de opleiding achteraf niet aan op de interesse of toekomstbeelden van de betrokkenen.

Tabel 8: Belangrijkste verdiepende redenen herberekend naar totale groep studiestakers

Doorslaggevende reden	Verdiepende reden	Totaal doorslaggevend	Aantallen in populatie
Persoonlijke omstandigheden	Persoonlijke problemen	19%	5163
Verkeerde studiekeuze	Sluit niet aan bij interesse	10%	2758
Persoonlijke omstandigheden	Geen tijd/gelegenheid om te studeren	10%	2701
Verkeerde studiekeuze	Past niet bij toekomstbeeld	9%	2589
Onvrede met wijze van onderwijs	Verwachtingen onduidelijk	9%	2473
Persoonlijke omstandigheden	Zorgtaken	9%	2468
Motivatatiegebrek	Verkeerd beeld opleiding	9%	2447
Verkeerde studiekeuze	Beroepsperspectieven spreken niet aan	8%	2316
Onvrede met wijze van onderwijs	Aan lot overgelaten	8%	2302
Onvrede met wijze van onderwijs	Kwaliteit studie slecht	8%	2164
Onvrede met wijze van onderwijs	Inhoud was niet goed	8%	2151
Onvrede met wijze van onderwijs	Organisatie niet goed	7%	2071
Motivatatiegebrek	Niet thuis voelen	7%	2000

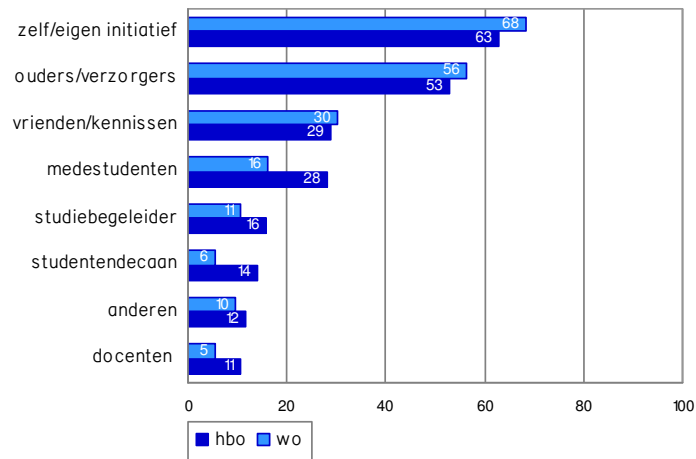
© OCW - Studentenmonitor 2007. Gewogen voor steekproefafwijkingen.

Ook het item dat te maken heeft met motivatiegebrek duidt in feite op verkeerde voorlichting (9% *verkeerd beeld van opleiding*).

Een ander belangrijk punt is de onvrede met de wijze waarop het onderwijs wordt gegeven. Binnen dit thema staat vier redenen bij de meest belangrijke oorzaken van studieuitval (7 à 8% van alle studiestakers), namelijk: studenten worden aan hun *lot overgelaten*, *slechte kwaliteit van de opleiding*, *slechte inhoud* en *slechte organisatie*.

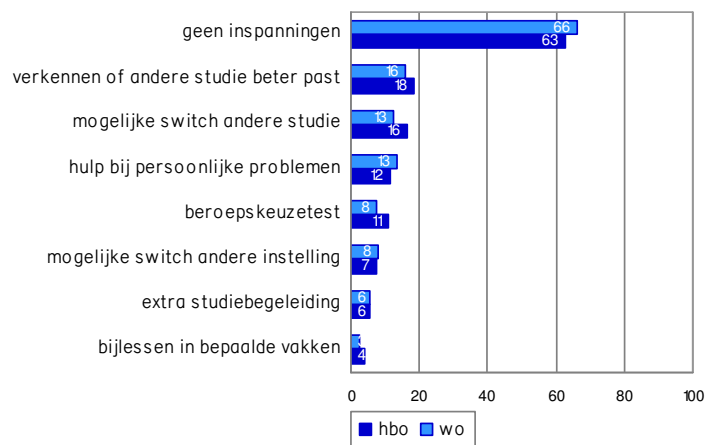
4 Voorkomen van studieuitval

In dit hoofdstuk bekijken we op welke manieren er actie is ondernomen om het voortijdig uitvallen te voorkomen. Aan de uitvallers is allereerst gevraagd welke personen of instanties moeite hebben gedaan hen op de studie te houden (Figuur 28).

Figuur 28: Personen of instanties die moeite deden student op de opleiding te houden (%)

De meeste inspanning hiervoor kwam vanuit de studiestakers zelf: 63 procent uit het hbo en 68 procent uit het wo heeft vooral zelf inspanningen verricht om de studie voort te zetten. Een tweede belangrijke groep vormen de ouders van de studiestakers (hbo 53%; wo 56%). Daarnaast speelde voor een derde van de uitvallers vrienden, kennissen (hbo 29%; wo 30%) en medestudenten (hbo 28%; wo 16%) een rol. Opvallend minder vaak worden de studiebegeleiders (hbo 16%; wo 11%), studentdecanen (hbo 14%; wo 6%) en docenten (hbo 11%; wo 5%) genoemd.

Figuur 29: Inspanningen om uitval te voorkomen (%)

Figuur 29 geeft aan welke inspanningen verricht zijn om de studenten te weerhouden van het staken van hun studie. Van de studiestakers zegt 63 procent (hbo) en 66 procent (wo) dat er vanuit de instelling geen actie is ondernomen.

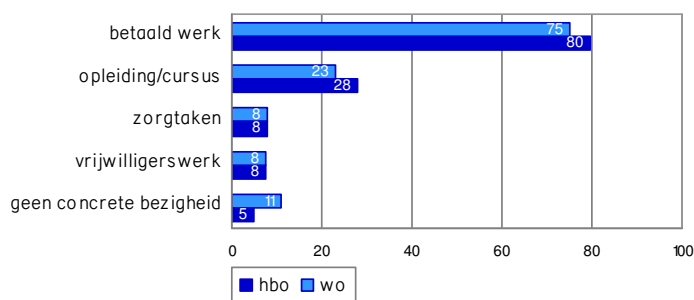
Als er wel inspanningen zijn verricht, gaat dat in de meeste gevallen om het kijken of een andere studie wellicht beter zou passen (hbo 18%; wo 16%) en het onderzoeken van de mogelijkheden naar een andere studie over te stappen (hbo 16%; wo 13%).

In respectievelijk 12 procent (hbo) en 13 procent (wo) werd hulp gegeven bij persoonlijke problemen en/of een beroepskeuzetest afgenomen (hbo 11%; wo 8%). Bij ongeveer acht procent werd gekeken of een andere instelling beter zou zijn, bij zes procent werd extra studiebegeleiding aangeboden en vier procent werd geprobeerd te helpen met bijlessen.

5 Huidige en toekomstige situatie

5.1 Betaalde arbeid

In deze paragraaf besteden we aandacht aan de huidige situatie van de uitvallers. Hoe ziet hun leven er na het staken van hun studie uit? Zijn zij aan het werk? Een nieuwe opleiding begonnen? Figuur 30 geeft inzicht in de huidige bezigheid van de diestakers.

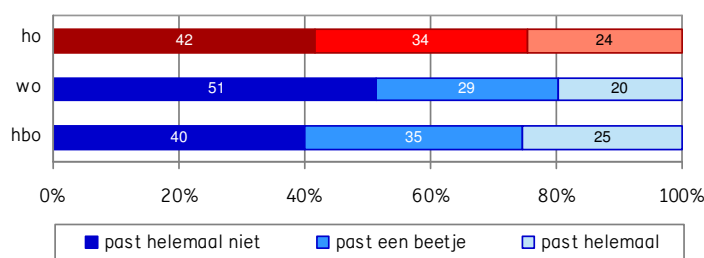

Figuur 30: Huidige bezigheid (%)

De meerderheid van de diestakers heeft een betaalde baan (hbo 80%; wo 75%), ongeveer een kwart volgt een opleiding of cursus (hbo 28%; wo 23%). Acht procent van de uitvallers is druk met zorgtaken en/of vrijwilligerswerk. In totaal geeft zes procent aan geen concrete bezigheid te hebben (hbo 5%; wo 11%).

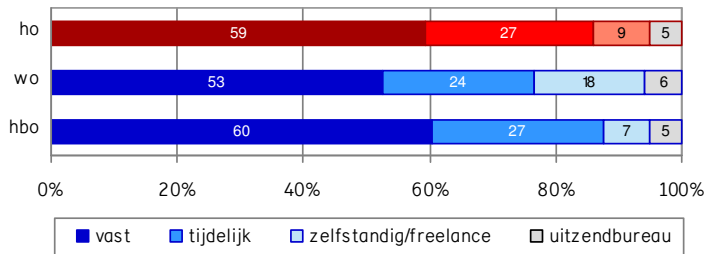
Van de diestakers uit het hbo is het percentage werkenden onder mensen met een mbo-vooropleiding (90% met baan) of een vwo-vooropleiding (81% met baan) groter dan onder mensen met een havo-vooropleiding (69% met baan). Deze groep volgt vaker een nieuwe opleiding of een cursus (41%). Diestakers die vrijwilligerswerk doen zijn vaak ouder en hebben vaker een vwo-vooropleiding. De aansluiting tussen baan en voormalige opleiding is voor diestakers uit het hbo het best voor mensen met een mbo-vooropleiding en het slechts voor de havisten.

In ongeveer een kwart van de gevallen sluit de baan volledig aan bij de opleiding die men voortijdig heeft verlaten (hbo 25%; wo 20%) en bij eenderde is deze aansluiting er gedeeltelijk (hbo 35%; wo 29%), zie Figuur 31. Voor 42 procent is deze match er helemaal niet (hbo 40%; wo 51%). Hieruit kunnen we concluderen dat de arbeidsmarktpositie van diestakers in het hbo (ook qua aansluiting tussen studie en baan) beter is dan die van uitvallers uit het wo.

Figuur 31: Aansluiting baan bij gestaakte studie (%)

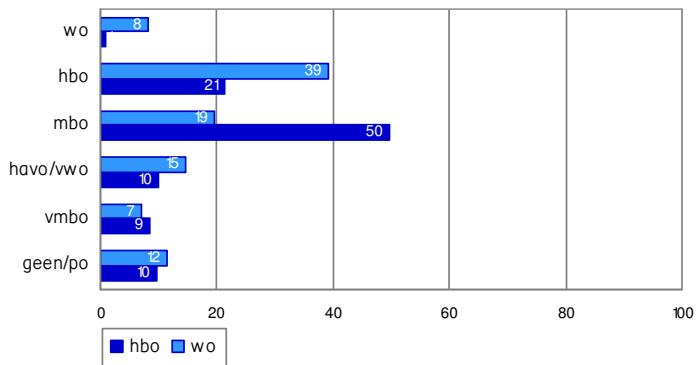
Meer dan de helft van de uitvallers werkt onder vast contract bij hun huidige werkgever (Figuur 32). Dit geldt voor de hbo'ers met een mbo-vooropleiding sterker dan voor degenen met een havo of vwo-diploma. Ongeveer een kwart (hbo 27%; wo 24%) heeft een tijdelijk contract. Van de studiestakers uit het is negen procent aan de slag als zelfstandige of freelancer (hbo 7%; wo 18%). Ongeveer vijf procent werkt via een uitzendbureau.

Figuur 32: Aard van het dienstverband (%)

Figuur 33 toont het opleidingsniveau dat vereist is voor de baan. Dat verschilt nogal tussen de studiestakers uit hbo en wo. De helft van de hbo-uitvallers heeft een baan op mbo-niveau, 21 procent op hbo-niveau, en telkens zo'n 10 procent heeft een baan waarvoor havo/vwo, vmbo of geen opleidingsniveau voor vereist is. Zo'n 40 procent van de wo-uitvallers heeft een baan waarvoor hbo-niveau vereist is, acht procent heeft een baan op wo-niveau. Daarnaast heeft 19 procent werk op mbo-niveau, 15 procent op havo-/vwo-niveau, zeven procent op vmbo-niveau en 12 procent heeft een baan waarvoor geen opleiding voor is vereist.

Als we binnen het hbo deze gegevens bestuderen voor de verschillende vooropleidingen dan valt op dat van de mensen met een mbo-diploma 72 procent een baan heeft op mbo-niveau; 16 procent van deze groep heeft een baan op hbo-niveau. Van de vwo'ers heeft 33 procent een baan op hbo-niveau en 24 procent op mbo-niveau. Het grootste deel van de havisten (33%) werkt op mbo-niveau; 20 procent van hen heeft een baan op hbo-niveau.

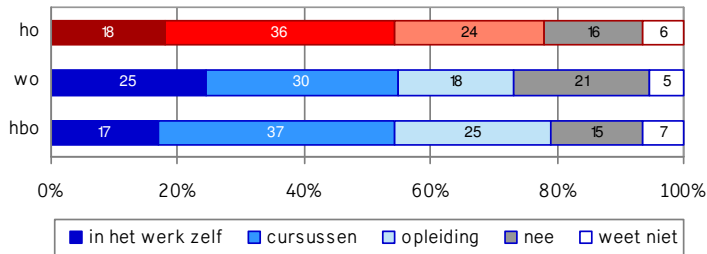

Figuur 33: Vereist opleidingsniveau voor baan (%)

Studiestakers die langer in het hoger onderwijs verbleven, vinden doorgaans een baan op een hoger niveau. Degenen met een baan op wo-niveau gemiddeld vijf jaar in het hoger onderwijs; uitvallers met een baan op hbo-niveau brachten 3,6 jaar door in het hoger onderwijs.

Uitzondering is de groep die een baan op mbo-niveau heeft gevonden. Zij verbleven van alle groepen het kortst in het hoger onderwijs (2,3 jaar).

De meeste uitvallers hebben mogelijkheden zich binnen de baan bij te scholen (Figuur 34), deels via het werk zelf (18%), deels via cursussen (36%) en deels via een externe opleiding (24%). Voor 16 procent is er niet direct een opleidingsmogelijkheid en zes procent weet het niet.

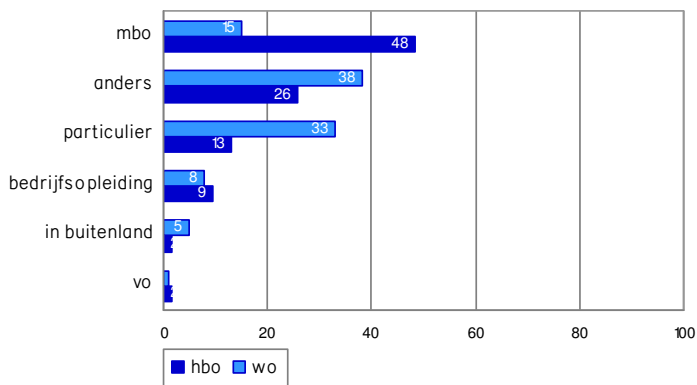

Figuur 34: Mogelijkheden om in het werk bij te scholen (%)

5.2 Terug naar het onderwijs

In totaal 27 procent gaat na het studiestaken een andere opleiding volgen: 28 procent in het hbo en 23 procent in het wo (zie ook Figuur 30). Figuur 35 toont het type opleiding dat gevolgd wordt. Bijna de helft van de studiestakers uit het hbo en 15 procent uit het wo gaat naar het mbo. Het betreft hier voor het merendeel havisten (62%). Van alle havisten die voortijdig uitvallen uit het hoger onderwijs gaat 41 procent een opleiding volgen. Dat houdt in dat een kwart van alle uitvallers met een havo-diploma naar het mbo gaat.

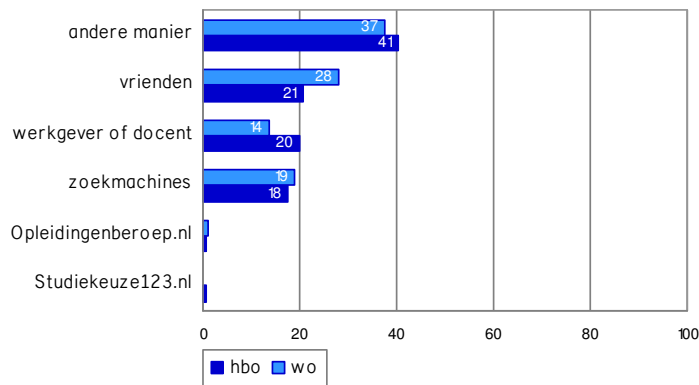
In totaal 13 procent uit het hbo en 33 procent uit het wo is gestart met een particuliere opleiding. Respectievelijk negen en acht procent hbo en wo volgt een bedrijfsopleiding. De groep die naar het voortgezet onderwijs gaat of een opleiding in het buitenland gaan oen, is zeer gering.

Figuur 35: Indien opleiding buiten ho: type opleiding (%)

Figuur 36 toont de wijze waarop degenen die zijn teruggekeerd naar het onderwijs zich oriënteerden op hun opleiding.

De studiestakers uit het hoger onderwijs die een nieuwe opleiding zijn gaan volgen, vonden op verschillende manieren hun huidige opleiding. Veelal gebeurde dat via vrienden (hbo 21%; wo 28%), via werkgever of docent (hbo 20%; wo 14%) of via zoekmachines (hbo 18%; wo 19%). De websites Opleidingenberoep.nl en Studiekeuze123.nl speelden nauwelijks een rol bij het selecteren van de nieuwe opleiding.

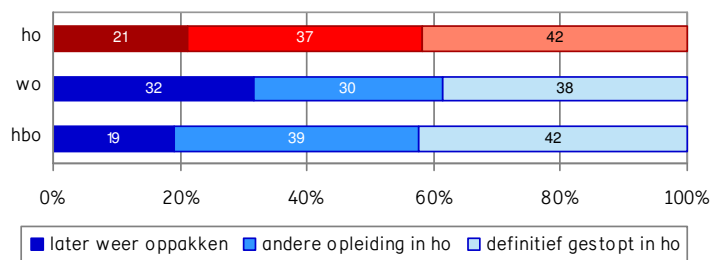

Figuur 36: Wijze waarop huidige opleiding is gevonden (%)

Tot slot is het interessant te weten in hoeverre de hier ondervraagde studiestakers het hoger onderwijs definitief hebben verlaten of dat er toch plannen zijn in de toekomst een studie in het hoger onderwijs opnieuw op te pakken (Figuur 37).

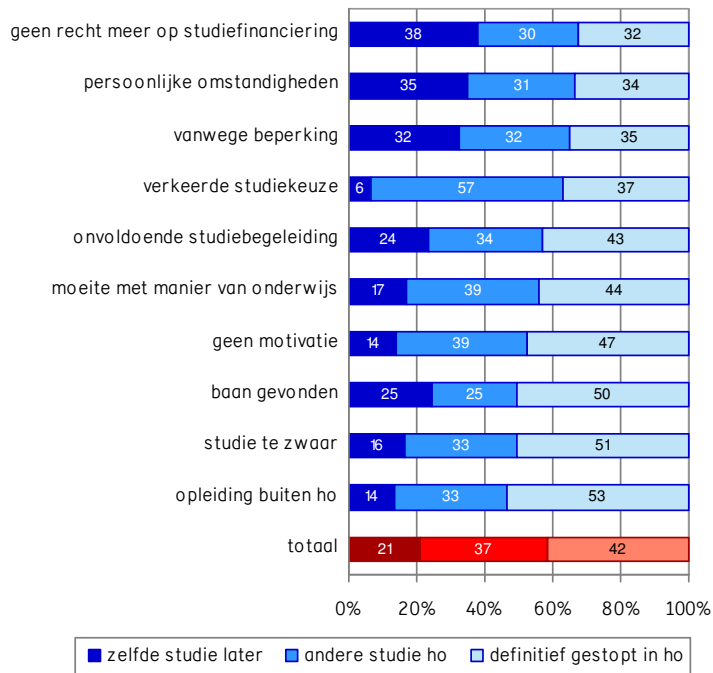
In totaal is 42 procent definitief gestopt met studeren in het hoger onderwijs (hbo 42%; wo 38%). Deze groep is in het hbo verhoudingsgewijs het grootst onder de mensen met een mbo-vooropleiding (48%) en een vwo-vooropleiding (43%) en het kleinst onder de havisten (39%). Van de vwo'ers in het wo stopt 39 procent definitief met studeren in het hoger onderwijs. Van de studiestakers met een baan stopt 44 procent definitief en van de mensen zonder baan 35 procent.

De overige uitvallers willen in de toekomst terug naar het hoger onderwijs, deels wel in een andere opleiding (hbo 39%; wo 30%), deels ook in dezelfde opleiding (hbo 19%; wo 32%).

Figuur 37: Plannen om later weer in het hoger onderwijs te studeren (%)

Figuur 38 toont de plannen die de studiestakers hebben om in de toekomst in het hoger onderwijs te gaan studeren uitgesplitst naar hun belangrijkste uitvalreden.

Figuur 38: Plannen om later in het hoger onderwijs te studeren naar belangrijkste reden van studiestaken (%)

Van degenen die definitief stoppen hebben relatief veel studiestakers aangegeven dat zij gestopt zijn omdat zij een leuke baan hebben gevonden, omdat de studie te zwaar was of omdat ze een opleiding buiten het hoger onderwijs volgen. Voor degenen die geen recht meer hebben op studiefinanciering of gestaakt zijn vanwege persoonlijke omstandigheden is het studiestaken in het hoger onderwijs tijdelijk. Deze groep en de studiestakers met een beperking willen meer dan de overige groepen dezelfde studie later weer oppakken.

De uitvallers die gestopt zijn vanwege een verkeerde studiekeuze opteren vooral voor een andere opleiding in het hoger onderwijs en veel minder voor terugkeren naar de oude opleiding.

6 Samenvatting

In dit rapport verslag gedaan van de kenmerken, de positie en toekomstperspectief van studiestakers in het hoger onderwijs. Hiervoor zijn in het kader van de Studentenmonitor Hoger Onderwijs alle uitvallers aangeschreven die tussen 1 oktober 2004 en 1 oktober 2005 zonder diploma het hoger onderwijs hebben verlaten en de afgelopen twee jaar (1 oktober 2005 en 1 oktober 2006) geen inschrijving in het hoger onderwijs hebben gehad. In totaal vulden 4.210 uitvallers de vragenlijst in (3.553 uit het hbo en 657 uit het wo). We vatten de belangrijkste uitkomsten samen aan de hand van de geformuleerde onderzoeksvragen:

- (1) Hoe ziet de groep studiestakers er qua samenstelling uit?
- (2) In hoeverre verschilt het profiel van deze studiestakers van de groep studerenden?
- (3) Wat zijn de belangrijkste redenen van uitval en wat is gedaan om de uitval te voorkomen?
- (4) Wat zijn de huidige activiteiten van de studiestakers?
- (5) Wat is het toekomstbeeld van de studiestakers?

6.1 Achtergrondkenmerken van studiestakers

Uitval in het hbo is niet alleen in aantal, maar ook in aandeel groter dan in het wo: 64 procent van de studerenden studeert in het hbo, onder de uitvallers is 84 procent afkomstig uit het hbo. Er is ook verschil naar geslacht: uitval onder mannen is relatief groter dan onder vrouwen.

In het wo is de verdeling van de uitval over de sectoren onevenwichtiger dan in het hbo. In het hbo is de uitval in vergelijking met het aantal studerenden proportioneel nagenoeg gelijk verdeeld over de sectoren. In het wo is de uitval (relatief) klein bij gezondheidszorg en Techniek en (relatief groot) bij Taal & Cultuur en Recht. Het percentage uitval onder deeltijders is kleiner dan onder voltijders.

De leeftijd van studiestakers in het hbo is lager dan gemiddeld; in het wo hoger dan gemiddeld. Dit heeft ook te maken met het moment van uitstroom. Studiestakers in het hbo stoppen vooral in of direct na het eerste jaar; in het wo vallen studenten veel later in de opleiding uit.

Verskil naar sociaaleconomische status zien in de totale uitvalgroep geen verschil, wel binnen het hbo en wo. In het wo vallen verhoudingsgewijs veel studenten uit de lagere milieus uit; in het hbo is de groep studenten uit hogere milieus relatief groot. Wel vallen studenten waarvan de ouders geen opleiding hebben genoten in het hoger onderwijs (de zogenaamde 'eerste generatie hoger onderwijs') iets vaker uit. Het percentage gehandicapten is onder uitvallers hoger dan onder studerenden. Uitvallers wonen vaker zelfstandig, zijn vaker gehuwd en/of hebben kinderen.

6.2 Profiel van studiestakers

Als al deze factoren in samenhang worden bestudeerd kunnen we concluderen dat de kans op uitval groter is voor de volgende groepen²:

- studenten met kinderen, gehuwde/samenwonende studenten; zelfstandig wonende studenten; niet-westers allochtoon; studenten waarvan de ouders geen opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten; studenten met een handicap of beperking; studenten uit hogere sociaal milieus; jonge studenten; mannen; studenten in het hbo.

² Vanwege de bovenproportionele hoge uitval in het hbo is het profiel van deze groep hierin duidelijk dominant.

6.3 Redenen en voorkomen van studieuitval

De topdrie van doorslaggevende uitvalredenen voor de uitvallers uit het hbo wordt gevormd door persoonlijke omstandigheden (22%), gebrek aan motivatie (16%) en op een gedeelte derde plaats een verkeerde studiekeuze en onvrede met de manier van onderwijs geven (15%). Gebrek aan motivatie (25%), persoonlijke omstandigheden (23%), een verkeerde studiekeuze (10%) en het vinden van een baan (10%) speelden vooral in het wo een beslissende rol.

Binnen deze bepalende redenen waren de volgende verdiepende aspecten van betekenis:

- persoonlijke problemen;
- geen aansluiting bij interesse;
- geen tijd/gelegenheid om te studeren;
- past niet bij toekomstbeeld;
- verwachtingen onduidelijk;
- zorgtaken thuis;
- verkeerd beeld van de opleiding;
- beroepsperspectieven spreken niet aan;
- studenten worden aan hun lot overgelaten;
- slechte kwaliteit studie;
- slechte inhoud;
- slechte organisatie;
- zich niet thuis voelen binnen de opleiding.

Het zijn vooral de studiestakers zelf en hun ouders die een poging hebben gedaan om de uitvallers te voorkomen. Opvallend minder vaak worden de studiebegeleiders (hbo 16%; wo 11%), studentdecanen (hbo 14%; wo 6%) en docenten (hbo 11%; wo 5%) genoemd. Van de uitvallers geeft 63 procent (hbo) en 66 procent (wo) aan dat er vanuit de instelling geen enkele inspanning is verricht om de uitval te voorkomen.

6.4 Huidige activiteiten van studiestakers

Van studiestakers uit het hbo heeft 80 procent inmiddels een betaalde baan; in het wo is dit 75 procent. Meer dan de helft van hen heeft een vaste aanstelling. In ruim de helft van de gevallen (58%) past de baan helemaal of in elk geval een beetje bij de gemaakte studie.

Doorgaans is zowel de arbeidsmarktparticipatie alsook de aansluiting tussen werk en studie het best voor hbo-uitvallers met een mbo-vooropleiding; voor hbo-ers het slechtst.

De meeste studiestakers uit het hbo hebben een baan op mbo-niveau (dit geldt met name voor degenen met een mbo-vooropleiding); het grootste deel van de uitvallers uit het wo hebben een baan op hbo-niveau. Voor studiestakers uit het wo geldt dat het baanniveau beter is naarmate zij langere tijd hebben doorgebracht op de universiteit.

Voor de meeste uitvallers biedt het werk mogelijkheden zich verder te scholen: via het werk zelf (18%), via cursussen (36%) of via een externe opleiding (24%).

6.5 Toekomstbeeld van de studiestakers

Ruim een kwart van de studiestakers gaat na een opleiding volgen buiten het hoger onderwijs. Van de hbo'ers vertrekt bijna de helft van deze groep naar het mbo; van de wo'ers onder hen gaat een derde naar het particulier onderwijs. Van alle uitvallers verwacht bijna 60 procent in de toekomst weer een studie in het hoger onderwijs te gaan volgen; ruim 40 procent stopt definitief met studeren in het hoger onderwijs. Eén op de vijf studiestakers denkt de oude opleiding in de toekomst weer te vervolgen; 37 procent switcht van studie.

Is men gestopt vanwege het vinden van een baan, vanwege de zwaarte van de opleiding of omdat men een opleiding buiten het hoger onderwijs volgt, dan is de kans gering dat er een herintrede plaatsvindt in het hoger onderwijs.

Stopte men vanwege het verlopen van het recht op studiefinanciering of vanwege persoonlijke omstandigheden, dan is de kans groot dat het studiestaken tijdelijk is. Dit geldt ook voor studenten die hun studie staakten vanwege een handicap of beperking.

Is men gestopt vanwege een verkeerde studiekeuze, dan kiest 60 procent voor een andere opleiding in het wo.